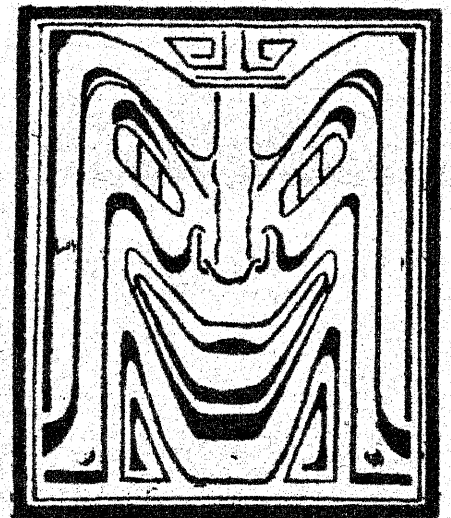

NAITELVA

Esimene Eesti teatri-, kunsti-, kirjanduse- ja spordiajakiri

„Näitelawa“

ilmub kord nädalas — igal reedel

19. veebruarist see aasta kuni toimetusel II aastakäiku ajates, paljude piltidega, mis teatri- ja kunsti-ilmasse puutuvad, illustreeritud. Kaantejoonisid kunstnik Polaudi poolt. — Käesolevaks aastaks on paljud tähtsamad kunstnikud, näite- ja ilukirjanikud ning õpetlased oma kaastööd lubanud.

„Näitelawa“ juhtkirjad puudutavad teatriolusid, teatri- ja kunstilise elu üldisemaid küsimusi ja ühiskondlike ühenduste tegevust. — Käesolevaks aastaks on paljud tähtsamad kunstnikud, näite- ja ilukirjanikud ning õpetlased oma kaastööd lubanud.

„Näitelawa“ kroonikaosa sisaldab teateid ja kirjeldusi kogu ilma teatri- ja kunstilise elu üldisemaid küsimusi ja ühiskondlike ühenduste tegevust. — Käesolevaks aastaks on paljud tähtsamad kunstnikud, näite- ja ilukirjanikud ning õpetlased oma kaastööd lubanud.

„Näitelawa“ jutuosas avaldatakse kõigepealt kunstilise elu üldisemaid küsimusi ja ühiskondlike ühenduste tegevust. — Käesolevaks aastaks on paljud tähtsamad kunstnikud, näite- ja ilukirjanikud ning õpetlased oma kaastööd lubanud.

„Näitelawa“ divertissement osas ilulugemiseks, sõnanduseks, luuletuseks, tragikaliseks ja koomikaliseks. — Käesolevaks aastaks on paljud tähtsamad kunstnikud, näite- ja ilukirjanikud ning õpetlased oma kaastööd lubanud.

„Näitelawa“ tahab oma lugejaid täieliku teatri- ja kunstilise elu üldisemaid küsimusi ja ühiskondlike ühenduste tegevust. — Käesolevaks aastaks on paljud tähtsamad kunstnikud, näite- ja ilukirjanikud ning õpetlased oma kaastööd lubanud.

Et maal olevatele seltsidele ja asjaarmastajatele näidendisi kättesaadavaks teha, annab

„Näitelawa“ 1916. aastal 8 suuremat (3—4 waatuslist) ja 10 vähemat (1—2 waatuslist) meie olude kohast kurb- ja naljamängu era raamatuna (mitte üksikute lehtedena) oma tellijatele hinnata kaasa. Kergenduseks on täielik regiesseade, märkuste ja kostümide kirjeldus ning iseloomude seletus. Kaasaantavatest näidenditest ilmuvad esmalt: Heijermans'i „Seitsmes käsk“, Voss'i „Süüdi“, Walter-Steini „Preili doktor“, Max Halbe „Noorus“, Wied'i „2x2=5“, Minna Centi „Anna-Liisa“, A. Dinter'i „Salakaubawedajad“ ja m. t.

Spordiosakonnas on kaastööhisteks Lurich, Aberg ja teised.

Tellimise hind:

aastas . postiga 5 rbl. — kop.	postita 4 rbl. 60 kop.
1/2 aastas „ 3 „ — „	2 „ 50 „
1/4 aastas „ 1 „ 60 „	1 „ 40 „
1 kuu peale „ — „ 55 „	— „ 45 „

Kuulutuste hind:

1 lehekülj . . . 30 rbl.	1/4 lehekülje . . . 8 rbl.
1/2 „ . . . 15 „	1/8 „ . . . 4 „

Lehe cesotsas poole kallimad.

Aasta, poole aasta ja kuuaja kuulutuste hind kokkuleppimise teel odavam.

Üksik nummer 13 kop. Adressi muutmise 20 kop.

Proovinummer saadetakse 2 seltsmekopikalise margi eest tellijale kätte.

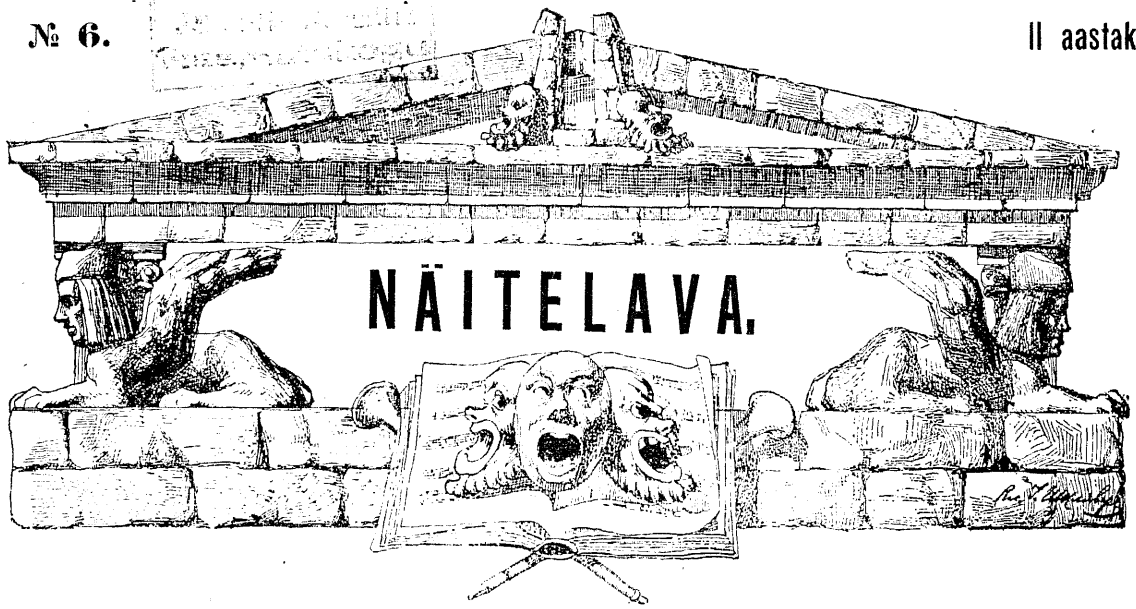
Adr.: liht ja rahakirjadele: гop. Ревель, редакция журнала „Näitelawa“

Wastawad toimetajad ja wäljaandjad: Paul Pirna ja Theodor Altmann.

Toimetus ja talitus on Ehrenpreisi trükikojas, Rüütli uul. № 11.

☘ Koiki endisel toimetusel ilmuvate mängusid ühes trükilubadega võib toimetusest saada. ☘

Waaia kuulutuse küljel.

Sisuu:

A. E. Brachvogeli „Narziss“. — Koor, riim ja monoloog draamas. — Warske haud. — Ebuwooruse õigeksmõistmine Lääne Europa modernistlikus kirjanduses, iseäranis S. Przybyszewsky ja O. Mirbeau kirjatöodes. — Ülem-Ammergau ja tema selleaastased kannatusemängud — Roman „Nende karriera“. — Ülewaade. — Toimetusele saadetud raamatud. — Kirjavastused. — Kuulutused.

A. E. Brachvogeli „Narziss.“^{*)}

A. E. Brachvogel oli Saksa kirjanik, sündis Breslaus 29. aprillk. p. 1824. aastal, kus ka tema esimene kurbmäng „Jean Fayard“ 1850. aastal ette kanti ja, otseselt öeldud, hiilgawalt läbi kukkus. 1854 aastal sai ta Berliini Krolli teatri sekretäri koha. Seal sai ta näitelawatehnikaga lähemalt tuttawaks ja 1855. aastal lõpetas ta oma „Narzissi“, mõjuwalt kirjutatud ja hästi väljamõeldud episodi marquisse Pompadouri elust. Esimest korda mängiti „Narziss“ Berliini ku-

Paul Pinna,

Tall. Eesti teatri „Estonia“ I. näitejuht ja näitleja.

ninglikus teatris 7. märtsil 1856. aastal. Narzissi osa mängis seekord Ludwig Dessoir. See oli hiilgaw ettekanne ja Brachvogel sai üle öö kuulsaks meheks. Tükk wõeti waimustusega vastu ja Dr. Herbert Hirschberg tõendas, et see tükk olla kõige parem kurbmäng, mida läinud aastasajal mängiti. Mitte ükski Saksamaal ei olnud Brachvogel oma „Narzissiga“ kuulus, tema toode wõeti niisama kogu Europas kiiduawaldustega vastu ja Amerikas mängiti „Narzissi“ lõpmata palju kordasid.

Ja ometi andis kirjanik selle hiilgawa tööga iseenelele kui kirjanikule surmawa hoobi. Tema „Narziss“ oli liig hea töö! Sellepärast kuulutati Brachvogel teiseks Schilleriks, Shakespeareks, tema uutest töödest loodeti alati midagi sellesarnast näha, mida „Narziss“ pakkus, ja selle tõttu mõndi alati ülendatud

*) „Tall. Eesti teatri“ I. näitejuht hr. Paul Pinna walis oma auõhtuks A. Brachvogeli ajaloolise kurbmängu „Narzissi“, mis kolmapäewal, 31. märtsil esimest korda „Eesti teatris“ ette kantakse. Tutwustame siin austatud lugejaid nimetatud kirjaniku ja tema huwitawa töögalähemalt.
Toimetus.

eelarwamisega teatrisse tema uut näitemängu vaatama, — kahjuks leidsiwad pealtwaatajad endid petetud olewat. Ta ei jõudnud midagi paremine kirjutada kui „Narziss“, isegi „Narzissi“ wäärtuslist tööd ei ilmunud enam Brachvogeli sulest. Nii siis — see silmapilk, millal Brachvogel kuulsaks kirjanikuks sai, oli ühtlasi ka tema kuulsuse matusepäew. Ehk küll kirjanik peale „Narzissi“ agaralt tööle asus ja hulk näitemängusid, romanisi isegi liirikalisi laulusid kirjutas, tunti ja austati Brachvogelit ainult tema „Narzissi“ pärast.

„Narzissi“ osa mängis, nagu ülewal pool nimetasime, Ludwig Dessoir. Ta mängis seda osa nii hästi, et peale Dessoiri surma „Narziss“ mõneks ajaks unustuse rüppe langes, sest ükski Dessoiri järeltulijatest ei julgenud peaosa mängida. Liiga wärske seisis Dessoiri Narziss pealwaatajate waimusilmade ees. Nii siis tuli waheaeg — millal „Narzissi“ ei mängitud, ja see kestis mõned head aastad. Siis wõeti „Narziss“ uueste käsile ja Richard Kahle mängis suure mõjuga peaosa. Sellest ajast peale jäigi „Narziss“ alaliselt repertoiri, ja teda mängisiwad pärast seda niisugused kuulsusd nagu Devrient, Dawisson, Friedrich Haase, Josef Wagner, Wieni „Burgtheatris“; Sonnenthal, Posart, Dr. M. Pohl ja teised. Weel tänapäew on „Narziss“ repertoiris. Wäljamaal on „Narziss“ mitmes tõlkes ilmunud. Näituseks mängis Madame Ristori „il Daniele“ nime all Italias. Ka Wenemaal tuntakse „Narzissi“; nüüd on ta ka meile Eestisse jõudnud.

„Narzissi“ sisu oleks lühedalt järgmine: Tegewus sünnib Parisis ja Versailles 1764. aastal — Ludwig XV. oli armukene marquise Pompadour. Pompadouril o'i nii suur mõju kuninga peale, et wiimane kuninganna Maria Lescynska täieste kõrwale heitis. Wäike marquise Pompadour walitses riiki, sest kuningas tegi ainult seda, mida tema jumaldatud armuke temalt soowis. Selle läbi tekkisiwad kaks parteid. Üks partei oli äratõugatud kuninganna poolt, kelle ülesandeks oli kuningannale kuninga kõrwale seaduslikku kohta tagasi muretseda ja Pompadouri wõimu murda, kuna teine partei, mis riigimeestest koos seisis, Pompadouri poolehoidja oli. Muidugi oli wiimane partei wägewam. Kuninganna poolehoidjad pidiwad ainult õiget silmapilku ootama. Näitemäng „Narziss“ algab sellega, et Pompadouril mõte pähe tuli, kuningaga seaduslikult abielusse astuda. Ka paawsti luba selleks on käes. Seltskond on ärewuses. Ühel jalutussõidul näeb marquise Pompadour ühte mõõdaminejat, ta kahwatab, kiljatab „Narziss“ ja langeb minestusesse. Arstid tõendawad, et kõige wäiksem ärewus marquise elu wõib riisuda. Kuninganna poolehoidjad loodawad Pompadouri surmast peastmist leida, kuna Pompadouri poolehoidjad endi langemist kardawad. Sest kuninga armukese surmaga langeb ka nende kuulsus ja hülg-

gus. Nüüd algab parteide wõitlus ja wõitluse tööriist ei ole keegi muu kui „Narziss“, keda nähes marquise Pompadour minestusesse langes. Narziss Rameau on kerjus, seltskonnast wälja tõugatud ja ometi palju ausam, palju parem kui see seltskond ise. Ta arwustab terawalt ja kibedalt Parisi seltskonda. Teda nimetatakse Prantsusemaa kõige üleemeelsemaks narriks. „Mina olen isesugune universalnarr,“ ütleb ta ja lisab pilgates juurde: „kes mind näeb, näeb iseenast peeglist; waadake mind hoolega, austatud herrad,“ — niisuguse wastusega pöörab Narziss Parisi seltskonna poole. Narziss on õnnetu: teda piinab walu, igatsus, mida ta aga warjab. Ta armastas oma noort naist, see armastas ka teda, aga ometi põgenes ta oma mehe juurest salaja ära ja oligi kadunud. Narziss otsib oma naist, tema eluülesanne on weel kord oma palawalt armastatud naist näha — ja siis surra! Aga tema waene ei teagi, et waheajal tema naisuke aristokratilises seltskonnas elas, koguni kuninga armukeseks sai. Narzissi naine ei olnud keegi muu kui marquise Pompadour! Narziss ei tea ka, et ta parteide tööriistaks saab, sest tema läbi tahab kuninganna partei marquise Pompadourile surmawa hoobi anda. Ja see läheb ka peenelt kootud intrigie läbi korda. Narziss seisab Pompadouri ees kui tasuja! Pompadour ei jõua oma nõrga südame tõttu hoopi ärakanda ja, nagu tema wastased õiete ette äranägiwad, sureb ta. Kuna Narziss omas hullustuses südame löögi läbi niisamuti surnult oma jälleleitud naise kõrwale langeb. Kuninganna sai oma mehe ja oma laste isa uueste tagasi. Nii tükki sisu pea joontes. A. Brachvogel on mõistnud seda ilusaste ühte punuda ja loob Narzissi iseloomust midagi suurt, midagi wägewat. „Narziss“ kujuneb tolle aegne kõlbluse langemine ja tema zynismus on wastuseks selle aja moralile.

A. E. Brachvogel suri 27. nowembrik. p. 1878. a.

31. märtsil on hr. Paul Pinna tuluõhtu. Loodetawaste ei jae see kord küll keegi teatri austajatest ilmumata; sest juba näidend on vaatamise wäärt — seda enam, et teda benefiziks mängitakse ja pea — Narzissi — osa hr. Pinna enese käes on.

Hooaeg läbi on ta meid oma kaasakiskuwa mänguga kütkestanud. (Tuletage hr. Pinnat ainu üksi juba „Löbusas talupojas“ meelde — kes peaks küll „Lotimütsimeest“ unustada wõima?). Üks kord aastas on päew kus publikum omalt poolt näitlejale kõige otsekohesemalt oma tänu ja lugupidamist wõib awaldada.

Näidakem, et meie kulturrahas oleme ja enese kunstnikusid hinnata mõistame. Ilmugem täiel arwul „Estoniasse“ ja ilmugem sooja südamega.

Junior.

Koor, riim ja monolog draamas.

Karl Jungholz.

(Järg.)

ui meie nüüd Shakespeare't filmas peame, siis mängiti Inglismaal umbes 25—27 aastat enne tema esimest tükki juba tragöödiat. Selle aja sees ei ole aga keegi kirjanikkudest iseäranis tähelepanemiseväärilist suutnud teha. Ainukejeks filmatorkawamaks nimetawad Shakespeare uurijad George Whetstone't, kes tragöödiasse komikalise joone mabutas ja sellega Shakespeare mõlemale heinrichile ja „Mööd mööduga“ toore aluse andis.

Alles Shakespeare oma ajajärgus tõusewad suurema andega kirjanikud elule.

Esimene nimetamisevääriline on Christopher Marlowe. Shakespeare pidas teda oma kardetawamaks wastajeks; kuid Marlowe ei elanud kaua ja suri juba 1593, umbes 30 aastat wana, peahaawa tagajärjel, mis temale ta kaaswõistleja kõrtsi wõitluses armukese pärast löi.

Algab ju ka Shakespeare loomiseajajärk umbes Marlowe surma järele 1594—1605 ja sünniwad tema kõige tähtsamad tööd: wiis suurt kurbmängu „Romeo ja Julia“, „Hamlet“, „Othello“, „Kuningas Lear“ ja „Macbeth“; historialised draamad „Richard II.“, „Heinrich IV.“ ja „Julius Cäsar“; luutmängudest „Venedigu linna kaupmees“ ja „Suweööuni“.

Christoph Marlowe sündis waeße kingsepa pojana 1563. a. Conterbury's, sai beategijate läbi hea koolihariduse ja pidi waimulikku seisusesse astuma. Tema julge waim, täis metsikut tungi maitsmise järele, elaw, tormisew mõttekujutus wiiswad teda teisale. Õige noorena on ta juba näitleja, peab aga õnnetuse läbi näitelawalt labkuma ja hakkab kirjanikuks. Kirjaniku elu wiis teda läbi mitmesuguse wiletja elukannatuse, kuni ta wiimaks kõrtsiwõitluses surmahoobi sai.

Marlowe esimene töö „*Tamburlaine the Great*“ („Tamberlan Suur“), ilmub 1586 näitetawale. Töö on kahes jaos kirjutatud: „Tamberlan, Mongoli würst, tuleb wihase jumaluse asetäitjana maa peale, ja peab ennaft jumala nubluseks, tahab kõik ilma oma wiha alla heita. Armastus teeb teda pahemaks. Ta hakkab Egiptuse sultani tütar Zenokratet armastama. Armastusetundmus tungib sügawalt sõjakangelase kõwasse südamesse ja teeb ta pehmeks. Mõte, Egiptust oma alla heita, ja armastus Zenokrate wastu seiwawad wastamisi. Zenokrate ise on niisama kabe tundmuse wabel: ta armastab oma isa ja armastab ka Tamberlani. Et sultan haawawate sõnadega Tamberlani rabupakkumise tingimised tagasi lükkab, tõuseb sõda. Tamberlan tunneb küll Zenokrateje kurbtust ja walu sõja pärast, aga ei wõi parata, ta peab wõitjaks jääma. Ta wõidab ja wõtab Zenokrate naiseks, ja jätab armuandmise wastaliste üle naise hooleks. Tütar peastab isa, kes nüüd Tamerlaniga ära lepib. Sellega lõpeb esimene jagu. Teine jagu läheb uute wõidukäikudega edasi, kuni Zenokrate haigeks jääb. Tamerlani armastus püüab kallima päästmiseks kõik teha, mis wõimalik, aga asjata — kallim sureb. Zenokrateje surmaga kaotab ka Tamerlan kõik pehmed tundmused ja ta wõitleb edasi, kuni ta ise meeleheitlikkude walude kätte sureb.

Aastal 1588 ilmub Marlowe teine töö: „*Tragical History of the life and death of Doktor Faustus*“. „Doktor Saust“ oli veel tähtsam, kui tema esimene töö. Selle aine oli ta Saksa muinasjuttude hulgaft wõtnud. Marlowe „Saustil“ on tung rohkem wägewuse ja maitsmise, kui tarkuse järele. Tema Mephisto on rohkem langenu ingel, kui paha waim. „Peale selle kui Saust weraga oma nime hinge lubamisele alla kirjutab, järgnewad kõikjugu nõiduse- ja pörgu-kunsti etendused, kuni wiimaks Mephisto kihlweo wõidab ja Saustile wiimane öö kätte jõuab. Kell kaksteistkümmend ilmub saatan ja kärstab Sausti puruks.“

Marlowe tähtsamateks töödeks jääks veel: „*The famous Tragedy of The Rich Jew of Malta*“ („Malta rikas juut“) ja „Eduard II.“ Malta rikas juut „Barbaras“ on Shakespeare Venedigu linna kaupmehe „Shylockile“ aluseks. — „Eduard II“ loetakse kõige paremaks Marlowe tööks, mis Shakespeare waimurikkuse taolifelt kirjutatud on.

Tema kõige pahemaks weaks loetakse, et ta mitte mõetu ei pea: ta ei suuda oma jõudu taltsutada, annab liiga palju korruga, mis kõik peene tundmuse purustab.

Ka teised selle aja näitekirjanikud, nagu Kyd, Lodg, Peele ja Green oliwad Marlowe sarnased tormitsejad. Nende bulgast tõuseb Robert Green rohkem nähtawale, kes aga üks aasta enne Marlowe (1592) hukatuse surma sureb.

Kõik need nimetatud pidasiwad endid Shakespearest suuremaks ja Green kirjutab weel 1592. augusti kuul oma sõpradele enne surma kurbtuse, kadeduse ja kabetusepiinade sunnil Shakespeare kohta laimawa kirja: „Seal on see edasiüüdjaja wares (*an upstart crow*), kes ennast meie sulgedega ehib. Oma tiigri südamega on ta ennast näitleja naha sisse mäsfinud, ja arwab, et ta blankwärsji niisama hästi deklameerida wõib (*bombast out a blanc-vers*), nagu ükskõik kes meie bulgast. Hans — wõib — kõik, kes ennast ainukefeks scenepõrutajaks (*shake-scene*) siin maal peab.“

Wärske haud.

Heino Anto novell.

2

Surnuaia lähedal mäe weerul oli Adamsonil koht, kus ta tihti tundidekaupa istus ja ajalehti luges. Ühelt poolt paistis linn päikese kullas sätenawate tornidega, teiselt poolt, üle orus kaswawate puude, sinendas meri oma otjata kaugusega. Nii hea oli pilku, kui filmad lugemiseft wäsinud, kaugele laenetawale merepinnale juhtida, ehk jeda aeglaselt liikuwate, wesihallide pilwede pehmetel konturitel puhata lasta.

Ametnikuelu uinutawa übetooniluse peale waatamata oli üks osa lapsepõlwe armastuseft mere mõdmatata kauguste ja saladusliku sügawuse wastu Adamsoni hinges edasi õhkunud ja see meelitas teda siia üksikusse paika, kubu keegi eksitama ei tulnud.

Ta asus männa alla liiwa peale istuma, wõttis ajalehed taskust ja lõi kõige pealt „Walitsuse Teataja“ lahti.

— . . . Hoowinõunik! — pomises ta ja naeratas. — Õm, Hoowinõunik Adamson! Päris kena! . . .

„Sina said kätte, mille üle kord unistasid . . .“ — helises jällegi endine hääl tal kõrwus ja sellest kostis nagu kurtmine, nagu waikne ettebeide. Naeratus suri Adamsoni huultel ja naisterahwa kuju täies nõiduwuses kerkis tal filmade ette — wärske ja purskaw, nagu elu ise! . . . Ta katsus lugeda, aga ei suutnud oma mõtteid koos hoida. Nagu paburad lambad jooksiwad need karjase juureft laiali. Ajaleht põlwedel, wajus Adamson mõtetesse, rasketesse mõtetesse . . .

— Kui ilus ta on! . . . Ja see on minu Linda, minu waike, nurgeline Linda — pruunijilmaline Linda — ? . . . Tõsi, — juba siis kiirgas tal midagi

filmade põhjatu sügawuses, mis Adamsonil igakord, kui ta nendesje waatas, were soontes kiiremne woolama pani . . . Nii süguse salawärinaga waatas ta lapsena üle paadi ääre merde ja otjis asjata põhja . . .

Kaua oli Adamson enefega wõidelnud, oli nende filmade waadet oma hingest wälja kiskuda ja üleüldse kõiki noorusmälestusi unustada katsunud. Tema nüüdses seisukorras walmistasiwad need temale ainult rabutust ja meeletuska. Külma, rebkendawa mõistusega surmas ta iga wähemat kui mälestuseidu ja aastate järel oli tema rinnas kehapõld, kus ühtegi õit, ühtegi ilutsewat taime ei kaswanud . . . Ja just nüüd, kus minewik juba unustuseudusse kadunud oli, — just nüüd saatis neid juhtumine uueste kokku — päästis kõik noorepõlwe mälestused uueste wallale . . .

Adamson tundis, et tema sees midagi imeliku kiirusega muutul, et midagi tema hooletu üksluisusega wihafelt wõitleb — elu ja surma peale wõitleb . . . Üks uus ja arusaamata tunne, millele ta weel nime anda ei osanud, ärkas tema hinges elule; see oli kui liitumine rinnas, kui põnew ootusevärin looduses enne äikeft — kui tume õnnetuse etteaimdus . . .

Kõrgel merel liikus pikkamisi aurulaew lõuna poole. Adamson ei pööranud laewa pealt filmi, enne kui see filmapiiril ära kadus. Tal ärkas elawalt meelde, kudas ta lapsepõlwes merekaldal liiwa sees pikutanud ja tundidekaupa laewade järel wahlitud oli. Igakord oli tema lapsejüda walusalt kokku kiskunud, kui laew laentemägede taba ära kadus. Nii kahju oli . . . Laewad tuliwad . . . laewad kadusiwad uueste kaugusesse, aga — tema jäi kaldale . . .

Ah need mälestused, kui walusalt need südant puudutawad! Rasked päewad, täis kurnawat muret . . .

Liig wara oli ta ifeseiswaks saanud. enne weel, kui ta ifeloom kindlat kuju sai wõtta. Liig wara fundis teda kibe puudus eluhõlbustusi ofsima . . .

Mu Jumal, kui selgeste mäletab ta kitsast pööningukambrit, kus ta kord noore ja tähtsufeta ametnikuna oli elanud. Kui tihti sai ta ifegi nälgida, aga siis ei olnud see weel kõige raskem . . .

Kaks kuud ajus ta juba ülewal toakeses, aga kordagi ei olnud ta oma jalga alumise korra peale wiinud, kus peremehe tütar elas . . . Tema ülikond oli kulunud ja katkine, sellepärast hoidis ta naisterahwastest eemale, sest ta oli väga suur eneseharmataja. Sammud ja hääled, wabetewabel wallatu ülemeeline naer, kofsiwad üles tema kätte. Hinge kinnipidades kuulatas ta neid häälesid, mis kui tundmata salapäraseft riigift kofsiwad, teda arusaamatalt erutafiwad ja tale rabu ei andnud.

Igal hommikul, kui ta ametisse läks, filmifefiwad teda paar pruunifid filmi uudishimulikult oleandrite ja aloede tagant. Raua ei lasknud Adamfon wälja paista, et ta seda märganud oli, ehk küll jüda rõõmu pärast hulluste põkfus; aga ühel hommikul käis temast korraga nagu jüdidufelaene üle: ta waatas ringi ja naeratas . . . Seal oliwad nad esimeft korda teineteift näinud, ainult küll ühe filmapilgu, aga Adamfonile piistis, nagu oleks see nagu tale ammugi tutlaw. Ofse niifugufena, särawate pruunide filmadega, kus wabest järsku tulukefed loitma löiwad, mis niifama ruttu jälle kustufiwad, — oli ta wallatut naerjat alumise korra pealt enefelet ette kujutanud . . . Järgmilfel hommikul oli filmadepaar akna tagant kadunud . . .

Kord oli all pidu. Kostis muufika, rõõmfad hääled — laul . . . Nagu palawikus lamas Adamfon põrandal, kõrwa kõwaste wastu põrandat surudes, ja püüdis abnelt sõnakatkeid, mis läbi põranda tumedalt tema kõrwu puutufiwad. Suur walu ja ifeäralik kadedufetunne ajus tema rinda. Ta arwas nägewat, kudas need pruunid filmad teistele naeratawad, kudas nad ihaldawa õrnufega teifi paitawad — kudas nad endid filmapilguks nagu halli loori taha peidawad, et uueste naerul särada, ihaldada, paista . . .

Ükfe taga koputati. Adamfon kuulatas . . . Tõe pooleft — koputati uueste. Ja nagu waras hiilis ta hiljukesi woodisfe — peitis ennaft üleni teki alla . . .

— Sisfe! —

Perenaine tuli.

— Mis te' fiin nõnda üksi teete . . .?

— Niifama — pikutan.

— Tulge ometi alla. Seal noored kõik koos. — Ja naerul näoga tanu kobendades, lihas ta, nagu wallatu tütarlaps, juurde:

— Nii lõbus on! . . .

Adamfonile paistis nagu oleks keegi toakufe tafa praokjile tõmbanud. Ta wastas waljema häälega kui juft waja oleks olnud: — Ma tänan sõbraliku kutse eeft, aga — ma tunnen ennaft haiglafe olewat . . . Heitfin koguni woodisfegi. — Tõe pooleft aga oliwad tema ainsamal kuuel küünarnukid katki. Ja kuna ta walutawa jüdamega woodis pikutas ning alt kofwat lõbutsemift kuulas, walmis temas ofsus, — wõib olla, fur ofsus: ära fiit kitsast kambrift, hoopis teife õhkkonda, kus elu mitte katkife kuuega kulunud faapakondjade kütkes ei seifaks, — ära, nii pea kui wõimalik! . . .

Järgmilfel päewal saatis ta kohawahetufe pärast ülemufele palwekirja.

Tuli juwi. Adamfoni seifukord oli ainelifelt paranenud. Wabal ajal tegi ta wäikesi eratõõfid, mis tale wõimalufe andfiwad nõuetekohaselt riides käia. Lindaga oliwad nad ammugi juba head sõbrad, käifiwad selfjis jalutamas ja merel paadiga sõudmas. Aeg läks ime ruttu. Adamfon oli oma offufe juba unustanud, kui korraga ühel hommikul wastus tuli, mis teda kubermangulinna ametnikuks määras. See tõi lõpuliku pöörde tema elusfe.

Nagu mustad pilwed, mis filmapiiril üles kerkiwad ja wiimati päikefe kinni matawad, tõufiwad tema mälestufes erutawad pildid kaugelt noorufepäewilt elule ja heitfiwad tema hinge peale tumedaid warjufid. Temal ärkas meelde õhtu enne oma ärafõitu kubermangulinna.

Hilifel kuuwalgel õhtul sõudfiwad nad kahekefi merele. Meri oli peegliwaikne. Pikkamifi liikus paat kalda ääres kaswawate pajude all edasi . . . Nii fataluslik pimedus walifses pajude all — huwitaw ja hirmutaw ühtlasi. Adamfon jättis sõudmife järele, paat jäi pikkamifi seisma. Sügaw waikus ümbritfes neid — ifeäralik waikus, mil inimene ifegi teife mõtteid selgeste ja arusaadawalt kuuleb . . . Niifugune abfolute waikus walifseb körbes, kui ta nagu kiwistanult magab, — piirita weelagendikul, kui seal ükski laene ei lakfu. See on arusaamata, kinnipüüdmata waikus, mis igawikusfe ulatab, kohutaw, nagu aeg ja ruum . . .

Tun.malt istufiwad kaks noort inimest kõrwti paadis; piinaw kartufetunne rõbus jüdant, meelekohdades tagus kui haamriga . . . Neil oli tundmus, nagu oleks terve ilm nende ümber unesfe sui-

kunud, furnud — ja tabmatalt otjis wärišew käfi kätt — lödišew hing hinge . . .

* * *

— Kui lapsed me olime! — mõttes Adamson kurwa naeratuslega. — Nüüd on kõik koguni teine... Ma olen tähtis mees! Baba! . . . Homme ülehomme on kõik jälle ununenud — on kõik endine...

Adamson teadis, et kõik need pildid ja mälestused wiimast korda tema filmade eest mööda wilksatawad; peagi katab neid ametnikuelu ühetooniilisus uueste kui paksu tolmukorruga kinni. Rökkujubtumine Lindaga oli kui tuulenukk, mis õhkuwa sademe tema rinnas weel kord leekima puhus, aga see kustub, sureb, kaob tuha alla, ja siis on ta jälle endine Adamson, külm ja üksluine ametnik, kes muretalt tulewikusse waatab . . .

„Sina said kätte, mille üle kord unistajid . . .“ Adamson jäi rasketesse mõtetesse. Ta püüdis enefele mõistuse abil selgeks teha, kui palju ta juba kätte saanud on ja weel kätte saada võib, kuid kijendawat rahulolematust, mis tema sees ikka waljemine ja waljemine häält tõstis, ei suutnud see rahustada.

Raua istus ta mäe weerul ja waatas ükšifilmi kaugusesse . . . Weripunane päike oli alla weemas. Adamson tõstis pead. Idapool, õhtuse taewa tumehalli põhja peal, mustas linnarägastik, mille kohal wabrikute walufaid oigamisi kuulda oli, mis kui surija ohked pikkamisi waikjemaks jäiwad . . .

Adamson waatas ja waatas . . . Linn oma haraliste konturitega paistis talle nagu ägaw, koletu elukas olewat: Walufas waewas tõstis ta kõrgelt kaljuserwalt oma sirged tornid nagu kramplikult wäljafirutatud käed ülespoole — loojanewa päikese wiimaste kiirte järele . . .

Ruttu ja nagu ootamatalt wajus päike mere taba . . . Ja ümberkaudsetest foodeft lähenes hiilides külm, wiirastusline udu, wajus pikkamisi üle oru loiali ning mähkis hingewaakuwa koletu keha walge furnulina sisse . . .

Ikka weel istus Adamson endisel kohal ja waatas piirita nukruslega päikesele järele . . . Tal oli tundmus, kui oleks päike jäädawalt looja läinud, kui ei tõuseks ta iial enam . . .

Pikkamisi sulas mets suweöö ämaruslega ühte — lähedal furnuaial walgendasiwad marmoriristid . . .

Külm wärin käis Adamsonil üle keha. Ta tõusis üles, kusjuures tal ajalehed sülest maha kukkušiwad.

— Hoowinõunik! — pomises ta kibeda enefepilkega ja korjas lehed maast üles.

Ettepoole küürus, nagu rasket, üle jõu koormat kandes, astus ta kodupoole, süda täis tuiskawat walu . . . Läbi udu oleks nagu kellegi madal ja hirwitaw naer tema kõrwu kostnud:

„Sina said kätte, mille üle kord unistajid! . . .“
(Lõpp.)

Ebawooruse õigeksmõistmine Lääne-Europa modernistlikus kirjanduses, iseäranis S. Przybyszewsky ja O. Mirbeau kirjatöodes.*)

Modernismuse wool Lääne-Europa kirjanduses on praegusel ajal neid sihtisid, mille poole ta püüab, õige selgeste awaldanud ja seda uut, mis ta pakkuda tahab, juba lõpuni ära ütelnud. Nagu iga luule, on temagi selle seltskonna maitse ja sihtide awaldus, kes ta üles on kaswatanud, kes temale aineid, wärwisid ja helisid andnud, kes moodsatest näi-

denditest waimustatud, teatrit täidab ja fantasiiste kujutustega kaunistatud kaante wahelt weel fantastilisemat sisu otsib.

See moodne kirjandus ei ole oma uut sihti mitte ainult kõlawates salmides awaldanud, mille haiglane muusika degenerereerinud seltskonnale tuska teeb, ei ka mitte nende põdurate kangelaste suude läbi, kes moodsa teatri põrandal praegusel ajal salgakaupa ette astuwad, waid uus kirjandusekool on oma sihid ja püüded ka teaduslikult kokku wõtnud ja hulga kirjatöösid awaldanud, milles teadus ja fantasia, kriitikaline analis ja müstikaline usk üks-

*) Eelseiswa referadi ülesanne ei ole mitte peasjalikult modernismuse positiwliisi külgesid ega ta kulturalist tähendust seletada, waid lugejat nende liiastustega tutvustada, millesse piiramata indiwiidualismuse võib sattuda.

teisele kätt pakuwad. Maeterlinck kirjutas oma poolfilosofialise, poolluulelise kirjatöö „T a s a s t e w a r a n d u s“, milles ta uue kirjandusewoolu sihtisid seletab. Oskar Wilde (ütle: Uaild) awaldas oma paradoksalsema kirjatöö „M õ t t e d“, milles ta modernismuse estetikalisel idealid kokkuwõttena ette toob. Oma muudes töödes walgustawad need kaks meest heleda paistega meie aja sotsiaalseid ja demokraatliisi püüdeid. Stanislaw Przybyszewsky sissejuhatus „De profundise“ juurde on algupäraline harutus psühologia, hinge ja peaaaju üle. Neis seletustes, millega Mirbeau kangelased „Jardin de supplices“ ette astuwad, ja Przybyszewsky suurepäralises kurjuse apoloogias „S a a t a n a s y n a g o g i s“ seatakse modernismuse moraliõpetus juba järjekindlasse sistemis.

Mitmekesised on küll need ideed, mida praeguse aja „mõtete walitsejad“ maailma on saatnud, mitmel teel on nimetatud meeste individuaalsed iseäraldused arenenud, mitmelt küljelt on nad wälja läinud, kuid siiski on nad meie aja põhjusproblemi juurde jõudnud, ja ehk nad küll igatüks oma seisukohast asja peale waatasiwad, on nad siiski ühisele otsusele tulnud.

See problem — ta on igawene problem, mis inimese mõistuse ees seisab — on nimelt küsimus, kudas wõiks inimeste individuaalseid püüdeid ja wajadust, meie ettekujutusi, otsustarbekohasusest ja muutumata elukäiku milgi wiisil rahuloldawalt kokkukõllasse seadida.

„Miks peab õige igawest'
Wawlema ja kandma risti?
Miks meil iga rikas mees
Kuulsuse ja au sees?
Kellel süüd? . . .“

Need küsimused, mille kallal alati mõtlew waim töötanud, seisawad ka moodsal kirjandusekoolil ees. Kõik uue woolu müstikaline filsofia, kõik tema iseenesele wasturääkiw estetika, tema haige moral ei ole midagi muud, kui katse seltskondlist probleemi uueste ette wõtta ja temale kustust leida. Maeterlinck küsib: „Miks hakkab hea ja mõistlik inimene kurjategijaks? Miks läheb ühe inimese ette wõtte täieste nurja ja miks käib teisel käsi toradaste, kes esimesest hoopis nõrgem, mõistuse poolest kehmem, andewaesem ja ka laisem

on? . . . Miks saab ühewäärtuslistele inimestele kahesugune saatus osaks: ühele alaline õnn, teisele lõpmata õnnetus? . . . Miks antakse ühele kõrged anded, terwis, rikkus — teisele waesus, haigus, idiotismus osaks? . . .“ Seesama küsimus rõhub ka teist moodsa luule esitajat Oskar Wilde't. Ta ütleb raamatus „S o t s i a l i s m u s“, et waja seltskonna olusid uurida ja neid sel alusel ümber seada, et waesus hoopis wõimataks saaks.

Meie näeme, et müstiklased ja estetiklased niisama suure hoolega sotsiaalsete ülesannete kallale asuwad, nagu sotsioloogid ja realistid. Weel rohkem, uued estetiklased siunawad meie aja morali, mehanikalist elu ja isikluse allarõhumist ning kodanlist totrust niisama ägedalt nagu demokraatid ja sotsiaalsed uuendajad. Modernismus ilukirjanduses käib seega demokraatliise õpetusega käsikäes. Mõlemad wihkawad kodanlist elu ja kodanlist kommet. Kuid ainult siamaale, nimelt kodanlise olu eituseni, ulatab nende sõpruseleping. Nad lähewad sedamaid järsku üksteisest lahku, kui sellest kõne tuleb, mil teel praegune Europa seltskond käesolewast kriisist peab wälja pääsema. Demokraatli on pääsemisette sedamaid käes. Tema arwates on ainuke abinõu see, et ilmakorda muudetakse, töösid ja tema saadusi sotsiaalsete õpetuste järele organiseeritakse. Praegune sotsialne teadus kinnitab: „Reformerige seltskondlist wahekorda, uuendage ettelugemisi, teie näete siis, et isiklus end tunneb seltskonnas waba olewat ja individuaalne wabadus ning seltskonna nõudmised ei käi siis mitte enam üksteisele risti wastu.“ Selle seletusega ei wõi modernistide sotsialne ilmawaade leppida. Tema seab seesuguse walemi üles: „Ei suuda mingid sotsiaalsed reformid isiklust wabastada, sellepärast tõuske elust ja seltskonnast kõrgemale, arendage enestes seesugust sisemist elu, mis igapäisuse anomaliad kinni katab ja mis meid meie mõttekujutuse maailma isandateks ja walitsejateks teeb.“ Modernistid lähewad isekeskis selles küsimuses küll weel lahku, mis wahendite abil isiklus wõib maailma oma alla heita. Kuid nad kõik lähewad ühest ja sellest samast ideest wälja: inimese wabadus on ta enese sees. Oma üleüldisuses on moodne luule selle maailma pilt, mille ta individuaalse loowa fantasia ehk jälle isemele ja tujude

abil ümber moonutanud. Tõsine inimene olema tähendab niipalju kui oma isiklusega maailma täitma. Tõsiseks maailma walitsejaks võib nende arvates ainult siis saada, kui oma isik-

wäärtused, häwita kõik usulised arwamised, mis wäljast saadud — sea neile ainult seda wastu, mis sinus eneses tekkinud. „Teie ise olgu teie tegudes nõnda näha, nagu ema oma

Paul Pinna „Kornewille kellades“ — Gaspari osas.

lust kuni lõpuni teoks teed ja ilmutad. Sellesse walemisse on terve Nietzsche filosoofia, tema egoismusejutlus kokku wõetud. Heida ära enesest kõik maailma nõudmised, kõik wanad

lastes ennast näeb.“ Nõnda kõneleb Zarathustra ja teisendab siin Stirneri „Ainukese“ sõnu, kes üksnes enese „mina“ peale „oma asja“ rajab.

Modernistide walemisse mahub ka Jbseni luule: „Ole, mis sa tahad, aga ole seda täiest“, ütleb Brand. Ibseni luule on isikluse jumaldamine, kes elu nende uute väärtuste nimel hävitab, mis ta iseenese sees välja arendanud. Ta ütleb: „Igaühel on warandus, millesse ei tohi puutuda, — selle püha wara nimi on „mina“. Teda ei wõi siduda, ahelatesse needida; teda ei wõi nagu jõge teel paisutada, sumbutada, — ta peab wabalt oma mere sülle woolama, oma suurele sihile lähema.“ Nende sõnadega on Ibseni moral välja öeldud. Tema hindab kangelas ainult

on tasaste ehk wagusate luuletaja, see on nende luuletaja, kes mitte maailma kära ei armasta, waid sisemiselt elawad, ainult sisemiselt, mis elu kirjeldamiseks inimese keele sõnad ei ulata. Oma hingemaailma wajudes saab inimene wälimisest ilmast lahti, astub kõrgema maailmaga ühendusesse, kus igal ajal „enam tähtsust“. Ja seal saab ta maailma walitsejaks. „Sinine lind“ — see on loowa jõu sümbol, mis maailma uueks teeb. „Sinist lindu“ leidma tähendab nii palju kui luuletajaks saama, tähendab hingedega maailma täis täitma ja loodust ära wõitma. Mitte asjata ei peida taime-

Alfred Bierling, Johannese osakujutaja.

tahtmisejõu järele, millega nad oma isiklust suudawad mõjule wiia. Püüete kvalitet ei tähenda midagi, tähtis on ainult püüete jõud ehk tung. Kas see hea ehk halb on, mille poole isik püüab, seda ei küsita; selle küsimuse asemele seab Ibsen uue küsimuse: kas on teatud isikul seks nii palju energiat, et ta wõib oma sihti maailmale sihiks ette seada, oma eratõtt maailma absoluutliseks tõeks teha, ühe sõnaga, kas ta suudab maailma oma isikluse walitsuse alla paenutada.

Sellesse walemisse wõib ka Materlincki müstikalist filosofiat ja luulet kokku wõtta. Tema

ja elajariik seda „Sinist lindu“ inimese eest. Inimene läheneb sellele linnule mälestuste riigis, metsas, õõwallas, — igal pool, kus mõistus arwustawat tegewust ei ilmuta ja kus fantasiale wabalt ruumi antakse. Seal leiab ta peaaegu sinise linnu kätte. Kuid päewawalgusesse jõudes kaotab ta linnu uueste, sest et kriitikaline analüs illusioni ära häwitab.

Hakake luuletajaks, seadke fantasia üle meelte erutuse, — ja teie olete maailma kuningad. Jätke empiiriline teadmine, uuendage lapselikku mõttekujutust, pöörge esialgse naivse usu juurde tagasi. „Sest saadik kui haldijad

ära suriwad, ei näe inimesed enam midagi.“ Nii on selle muinasjutu moral, mis palju kära sünnitas.

Umbes sellesama idee wiib Wilde ka oma „Mõtetes“ läbi. Inimesed kaotasiwad walitsuse maailma üle sest saadik, kui nad tõtt walest hakkasiwad ülemaks pidama, kui nad hakkasiwad faktisid tundma õppima ja õiglaselt püüdma tõeolusid kirjeldada. Inimesed ei saa sellest aru, et elu peab loomine olema. Dorian Gray isikus kujutab Wilde kangelast, kes mõistis igapäewast elu kunstiks ümber muuta, see on see tüüp, mida meie aeg otsib. Selle järele ei tule elu mitte masinlikult ära elada, waid loowalt, kunstniku wiisil.

Seesuguse wastuse annawad moodsad luuletajad küsimuse peale, kudas elust wastolu, anomaliat, kaotada. Mitmesugustel teedel jõuawad nad ühele ja samale otsusele. Isiklusel on on üks wahend elu ärawõitmiseks: seda maailma waja milgi teel temasse enesesse ära kaduda lasta, ära uputada (in sich selbst auflösen). Isiklus, kes niisugust jõudu eneses awaldab, ei karda midagi, ei walu, ei wangikoda, ega surma.

Oskar Wilde mõistis ka weel wangikojas luuletajaks jääda. Novalis, kes oma hauas olewa aimukesega juttu ajas, wõitis surma ära, sest et surmal ei olnud jõudu kallimat wara talt riisuda.

Ei ole raske moodsast luulest ka praktilalisi juhatusi leida. Seisku modernistid maast ei tea kui kaugel, nad näitawad meie aja inimestele kindlaid idealisid. „Hakka egoistik, waata maailma kui oma tarbeasja peale,“ ütleb Stirner, Seda mõtet edasi harutades õpetawad Nietzsche ja Ibsen: „Sea oma isik kõigest üle, kaota kas wõi elu selle juures, kui sa aga enese mõju maksma saad panna, selle egoismusega ajad sa olemise kõrgemaid sihtisid taga.“ Maeterlinck õpetab: „Hakka müstiklaseks, arenda oma hinges nende saladuslike olude ette-äraaimamist, mis nähtuste maailmast meid kõrgemale tõstawad ja meid teise maailmaga otsekohesesse ühendusesse astuda lasewad.“ Oskar Wilde kinnitab: „Hakka luuletajaks tee elu kunstiks, waheta nähtuste maailm illusionide maailmaga.“

(Särgneb.)

Ülem-Ammergau ja tema selleaastased kannatusemängud.

Georg Queri järele.

XVIII. aastajada oli Ülem-Ammergau nikerdufeskunsti õitseaeg ja nendega kauplemine kõige kõrgeimal astmel, sest nikerdajad käisiwad oma töösiid kaugemates maades müümas.

Ühkuſega nimetasiwad ülem-ammergaulased oma paremate poegade nimesi, kes oma kaubaladusi mitte ükſi wäikſes kodus ei awanud ega laiendanud, waid iſegi Peterburis, Kopenhagenis, Bremenis, Amsterdamis ja iſegi Radixis hiilguſele tõſtsiwad.

XVIII. aastajaja ſõja lõpp ja XIX. aastajaja ſõja algus rõõwiſiwad warandusliſe jõu, kaubaühenduse, ja wähendasiwad ka tööjõudu. Ammergau oli korraga paremateſt kaubaturgudeſt labus. 1811. aastal tuli rahulik aeg. Georg Lang, kes 1775. aastal woolikunſtitööde ladud oli awanud, mida ſõda aga nüüd kinni pani, püüdis neid kogu energiaga uueste korraldada. Tema poeg Johannes Ev. Lang ajas iſaſt aſutatud äri edaji, käis Frankfurdi laadal, ning

oskas oma kaupa jällegi ſiſemaale kui ka wäljamaale ſaata ning uufi turgufiid leida, ſeft ka üle okeani Lõuna- ja Põhja-Amerikasſe läks palju ſiinſet woolikunſtitööd.

Guido Lang, kuulſa kaubamaja omanik ja Langide pärandaja, ei ole mitte oma kunſti tõttu, waid ka kui Ammergausſe muſeumi aſutaja kuulus. Mida Ludwig Staub 1840. aastal kannatusemängu ja Joh. Ev. Langi magafini üle kirjutas, läheb wiſtiste laste juures täide.

Meie tunneme ſagedaste oma lapſepõlwes Ülem-Ammergau nikerduſetööde üle ſuurt rõõmu — ſeal on liikuwad weiderdajad, kepphobused, terwed ratsanikkudeſjalgad ja ſoldatite roodud. Seal tittede rohkus ja ſuurus. Kõik, mis poifikeſt õnnestab ja pliſkakeſt waimustab . . . Kõige kallimad tööd, mis ladus olemas on, on kolm kuni neli tolli kõrgeid nikerduſteread iluſamaſt, kallimaſt puuſt ning wärwi-

Ottilie Zwink, Maria osa kujutaja.

mata, mõned näokujud pühadest ja tähtsamatest elawatest ning furnud kuulsustest.

Suurest traditsioonluse võimalusest võis Ülem-Ammergau kunst suureks võrjuda ja edeneda, mida tänapäewani peab tõendama. Mitte wähe pole neid mäelanikka, kes kunstwoolitöösid on teinud, mis kunstitundjate ees üliisuurt kiitust on leidnud. Moodsa woolikunstitöö koolidirektor on Lang, kes ka kannatusemängude juht on. Ka tulewikus on jeda kunstiwoitu siit oodata, ning noorjugu tunneb isaijade kunsti õppimises suurt huwi. Asjata ei kirjutanud ju Ludwig II. külalnälestuseraamatusse: „Isaijade kombetruud ammergaulased, neist tuleb lugu pidada!“

Kannatusmängud. Ajaloo harutusel kaldusin ma asjast, millest jutustama pidin, kõrwale, aga — nüüd siis uueste asja juurde.

Ülem-ammergaulased oleksiwad tänawu wäljast rohkem kui sada Kristuse oja kujutajat saada wõinud. Waewalt oliwad kümnendal jaanuaril esimesed kuulufereakesed kannatusemängude üle ajalehtedes ilmunud, kui kogudusele kirjasid mitmetest prowintsi-linnakestest sadama hakkas, milledes ijkud ennaft

kannatusemängude osalisteks üles andsiwad. Ülesandjate seas oli käsitöölisi ja talupoegajid ning ifegi looduseteaduseapostliisid. — Keegi prantslane, pubwetipidaja, kirjutas weel koguni naiviselt: „Wäga ausatatud herrad! Olen ajalehtedest teie kuulutust lugenud, kus teil Kristuse oja kujutajat waja on, julgen ennaft pakkuda ning annan enesest pildituse — ma olen 1,68 meetrit pikk, saleda kehaga, pruuniwerekeline. Tüse lõuababe. Arwan, et teie kobafemat ojakujutajat ei leia!“

Agaga ülem-ammergaulased ei tarwitse osalisi kauge-malt osjida — Anton Lang, tüüp, kes 1900. aastal kannatusemängus Kristuse ojas suurepäraliselt wälja astus, wõtab tänawu ka peasoja oma kätte. — Teda kiidab igaüks.

Anton Lang on potiseppmeister, abjutegija ja pottideformija. Oma kodumaal wirk ja usin inimene, rabulik ja oma ametis üliosaw. — Igatjus sündis teda Rooma ja sealt rändas ta südamesunnil Londonisse, kust ta kellegi ammergaulase tütreaga abielusje astus. Langi abikaas on kannatusemängudes koorilaulja. Nüüd peeti siis Ülem-Ammergau röömsaid pulmi ning praegu wõib sepameister Jakob Rutz, kauaaegne kannatusemängude koorijuht oma lapselapji põlwe peal kiigutada.

Anton Lang, Kristuse oja kujutaja, oli ka wäike luuletaja. Ta ei olnud mitte kuumatundline liirik, agaga siiski awaldan ma tema luuletuse:

Terwita oma loojat, ja ilusam päike,
Kes südames tekitab õndsuse laike...

Maria Mayr, Magdalena osa kujutaja.

Mu kodumaad soojendad, walgustad ja
See eest sind taban ma ülistada.

Sa õnnestad kõike särawal kullal,
Ding elustad, soojendad kiiredel hellal,
Sa sünnid ka putukast, pisemat looma
Siin armastus' altari' ohwriid tooma.

Sa oled üks mõõtmata walguse läte,
Kust hoowab meil soojus ja elugi kätte
Ja koidiku taewas, su tõusu kuma
On ilusam purpuriliniku puna.

Nüüd aga peatan ma weidi Ülem-Ammergau kannatusmängude mänguosaliste juures. Raskust on teinud naisosaliste leidmine ja mõnigi kord on ülem-ammergaulased sellepärast mures olnud. Wanade armamise järele ei tohtida naised mitte osalised olla, kuna noortel külaneiuudel sagedaste anne ja julgus puudub.

Täna oli niisama sugune mure, aga juba esimeses proowis langes kõigil nagu suur koorem südame pealt, isegi Ludwig Lang, mängude juhataja, nikerduskooli direktor, sõnas: „Täna läheb meil hästi!“

1910. aastal on naisterahwaste osad kannatusmängudes kaunis hästi trehwatud. Jeesuse ema osa on Ottilie Zwink käes, — imelik on weel see, et Ottilie isa (Zwink) Juudase osa kujutab. Zwink on alandlik ja tasane ning wiib loodetawaste Maria osa õige hästi läbi.

Magdalena osas on Maria Mayr, juba esimese proowi ajal sai ta oma heade waimuannete tõttu kiitust.

Kolmanda püha naisterahwa Martha osa on bürgermeisteri tütre Viktoria Baueri käes, kes sellele ilusale osale õige alandlikku ja naiselikku wärwi töötab anda. Nii siis pole naisosade kujutajatega täna mingisugust muret. Harjutuseruumides nähtakse, et mängud täna kõige paremine ette kantud tawatad olla.

Meesterahwa osades on peale Kristuse osa ülem-preestril Kaiwafel tähtsam osa ja seda näitleb täna esimest korda Gregor Breitfamer (1910. aastal wiis ta Nathanaeli osa hästi läbi); tema peal seisab siiski suur raskus, sest 1900. aastal tõi köster Sebastian Lang, kes täna Anna etendab, selle osa loomult ette.

Pilatuse osa on täna bürgermeister Sebastian Baueri käes. Wäga kohane tüüpus wana Rooma maawalitsejaks.

Wana Thomas Rendl kaotas oma Peetri osa,

mida ta wäga ihkas ja ennem paar korda näidelnud oli. Wana hallpea oli selle üle wäga kurb, kuid teha ei olnud midagi.

Tema poeg Peeter Rendl, kes kaks korda Johannese osa oli näidelnud, kukkus wanaduse pärast ka sellest läbi ja trööstiks anti Joosepi (Arimathia) osa. Ka Herodese osa, keda wana potisepp Lang mängis, läks teise kätte. Hans Mayr näitleb täna Galiläa wüstri osas.

Hans Mayr on peale selle weel teine mängujuht. Mayri poeg, see mitmekordne Kristuse osa kujutaja, ei saanud täna seda osa. Ennem oli ta ikka rahwuswabeline pailaps, ja keegi Dew-Vorgi etteotsja pakkus temale terve miljoni selle eest, kui ta ühe talwe Amerikas gastroleeriks.

Kaks peaosatähta on kaunis heade näitlejate käes, need on — Juudase ja Peetruse osad. Juba kolmat korda astub külamaaler — „Maalri Hans“ Johann Zwink Juudase osas wälja (1880. astus Zwink Jeesuse armisama jüngri Johannese osas wälja) ja töötab selles oma huwitawa wälimuse, sassis juuste ning habemega kaunis hea saada. Peetruse osas astub Andreas Lang ette. Mitmekülgsest anderikkast kujunikerdajast muigab ka näitleja anne.

Jeesuse armisama jüngri Johannese osa kujutamine usaldati täna noore kaheksateistkümnendaastase Alfred Bierlingi kätte; Bierlingi wälimuses on palju muinasjutulist Johannest. Kannatusmängudes astub tema täna esimest korda ette.

Prolog, mida 1900. aastal Kristus-Mayr luges, on täna parema deklamatori ja kujunikerduse kooliõpetaja Anton Ledneri lugeda. Lednerit kutsuti Juudase osa kujutama, sest juba tema isaijad oliwad selles osas etteastunud. Koorijuhatus on neljat aastat juba sepameistri Jakob Ruzi käes.

Nikerduskooli direktor Ludwig Lang on jällegi kogu selle suure mängu juhataja. Lang on lihtne mees, kes oma ijiku peale wähe waatab, aga wäga peenetundlikult seda suurt aparati — määratud näitelawa, kus üle seitsmesaja tegelase liiguwad, korraldab ja juhatab. Tema jaotab ülikonnad, juhatab proowisid, on ülem registreer, ning otsustab kõiki küsimusi.

Muusika, mille kooliõpetaja Rochus 1810. aastal sünnitas, on Ülem-Ammergau õpetlase Wittmanni korraldada, kuna Ferdinand Ruz, anderikas kodune muusiker, nagu öeldud, koorisid juhatab.

Sagedaste on Ülem-Ammergau kannatusmängude muusikat karedalt, wõib ütelda liig karedalt arwustatud, sest ikka peab seda meeles pidama, kes on tema sünnitaja, mis ajajärgul ta loodi ja mille jaoks. Ise-

enefjtmõistetawalt ei ole see mitte modernmuusika, waid temal on väga wanamoeline karakter — aga juft selles naivluses, alandlikkuses ja lihtsuses, mis kõigest mõjuawalduseft väljas on, harmoniseerib ta oma kõikjuft kooshoides liigutawalt. Orkestris, mis külaelanikkudeft koos seisab, on kolmkümmend män-
gijat ja laulukooris kaksikümmend lauljat.

Praegusel ajal pandakse kostüimide peale suurt rõhku, kuna muistsel ajal nad maitseta oliwid ning filmatorkawate wärwide ail kannatafiwad. Nüüd peawad isegi wärwid oma põhjusjoontes kokku kõlama. Kooriülirkonnad on täitsa fantaajalised kostüimid, wanaade Greeka piltide järele korraldatud. Iga etenduse pildi lõpul astub koor näitelawale ja seal seatakse wana testamendi pildid paralleelis kokku. Siis tõuseb eesriie ja koor laadab oma lauluga wana testamendi paralleelseid piltsid.

Alatiseks ofaliste harjutuseks joetatakse harjutusruumides waimulikku ja ilmalikku näitemängusid, mida niihästi koor, kui ka ofadekujutajad harjutawad. Siin tulewad ilmalikud komöödiad, bayerlaste rahwätüki, rüütli draamad, weidrudused ja isegi Anzengruberi tüki, nagu „Walewanduja talupoeg“ harjutusele, ning kantakse wõrdlemisi rahuloldawalt ette.

Näitelawa ise on wõimatu juurepäraliselt sisse seatud ja ta tuletab wana Greeka teatrit meelde. Profzenium on nelikümmendkaks meetrit lai ja see on koori ning ofaliste jaoks ühine. Profzeniumi sügawuses on wäike teaterisisejad elawate piltide ja peategelaste jaoks. Paremal ja pahemal pool kaugenewad Jerusalema tänawad ja nende kaugenemise jookjul on Annase ja Pilatuse paleed oma profzeniumidega näha. Mõlemad paleed on ka koori sisse-
tuleku ja wäljamineku awauste warjajad.

Terwele sissefadele on suur mitmesugusus ja harunemine antud. Oja tegelasi näitlewad kesknäitelawal, teised Jerusalema tänawatel, kolmandad profzeniumidel, neljandad Annase ja Raiwase paleede rööudel. Kesknäitelawal on dekoratsioonid ja kulised. Rõrgetelt plaitsidelt wõib roheliisi pubmastikka, metsa-
süd ja Ülem-Ammergau mägestikku filmata.

Etendused on grimmita ja parukateta toimepandawad ja etenduste päewadeks on määratud: 16., 22. ja 29. mai (peaproow on 11. mail), 5., 12., 19., 24., 26. ja 29. juuni, 3., 10., 17., 20., 24., 27. ja 31. juuli, 3., 7., 10., 14., 17., 21., 24., 28. ja 31. august ning 4., 8., 11., 18. ja 25. september.

Kui kõik tulijad pearuumi ei mahu, siis korratakse mängu järgmisel päewal uueste. Etendused algawad hommikul kell kabeksa ja kestawad kuni õhtu kella kuueni. Lõunawahetajaks on kaks tundi.

Nüüd oleks weel paar sõna nende mängude ainelise külje kohta ütelda. See on iseenesestki arusaadaw, et teater oma suuruse peale waatamata rahwuswabelisest publikumist tungil täis on. 1900. aastal oli üleüldine sissetulek üle ühe miljoni marga suur. Selleaastased wäljaminekud oliwad ühes juurdeehitusega 320.060 marka, garderobe 22.000 marka jne. Ülejäänud 306.660 marka jaotati 750 kaafamängijale ära. Nii tuli 47 etenduse ja paljude proowide eest ainult 404 marka läbisegamine isiku peale, Kristuse oja kujutaja sai 1500 marka. Kõik küla wafsed, haiged, postiljonid, karjased ja wäeteenistuses olewad ülem-ammergaulased saiwad 20—100 marka kinki. Edasi saiwad perekonnad, kes mängude toimepanemises wastutust oma peale oliwad wõtnud, 100 marka. Üle jäi weel 225.000 marka, mis heategewaks ots-
tarbeks määrati. (3õpp.)

Nende karriera.

W. Wolters'i roman Sakla näitlejate elust.

6

Wawalt juutis ta teist waatuft ära oodata, et Emma pilku trehmata — see teadis ju muidugi ja sai wististe ka saadetuse kätte. Ja, muidugi pilgutab Emma waifjelt temale filma . . . Kui ilus ja kütkestaw ta iseäranis täna näis olewat!

Kolmanda waatuse ajal tuli teenija tema juurde looshesse ja andis paljutähendamal austamisel määratud kirjakeste tema kätte. Seal seifiwad pliiatsiga kirjutatud tähed: „Tuhat, muš. . .!“ Langenfelden pistis kirja tasku ja juhtis oma binokli otse jällegi selle punase suu poole, kes nii fuumalt ostas juudelsda.

Emma naljatas tema kae kõrwal nagu wäike laps kui nad peale etenduse lõppu Berliini tänawaid mööda jalutasiwad. Ta oli üliõnnelik ja wallatu, hüppas nagu wäikene plikafene mööda lumiseid ja fileidaid koftastid ja filmitjes edwistawal iludusel wäikseid kristallikese, mis lumehelbetest Arthuri kallihinnalise kingituse kraele tekkisiwad.

— Wõtame voorimehe, — sõnas Arthur, kes väga temaga üffikult meeldiwas restorani toatases, kus nad alati õhust siiwad, olla soowis.

— Oh, täna on niisugune imeilus ilm, ja tema

filmad särasivad wäikese musta nägu katwa firmi tagant imeilusalt.

— Kudas soowid.

Nii jõudsiwad nad wiimati naerdes ja naljatades kuni Friedrichi tänawale.

Korraga wabastas Emma ennast Arthuri käest ja seisatas.

— Mis on?

— Waata, waata! — hüüdis Emma ja pööras meesterahwa poole, kes teisel pool tänawat kiireste edasi ruttas. — See on ju Wolf! Wolf! — hüüdis ta.

Langensfeldeni näole ilmus tume wari.

— Emma! Mis sa ometigi teed!

— Mina olen täitsa kindel, et see wäike Wolf on, — ütles Emma, kuna ta ifka weel möödaminejale järele waatas, — kahju, et ta meid tähele ei pannud!

— Mis pärast? Ta pole ju... — ütles ta pahaselt.

Weidi aega läksiwad nad waitides, kuid warsti unnes wastik juhtumine, mis Arthuri rõõmu oli seganud. Tema kae alt hoidis ju see ilusam naisterahwas terwes maailmas kinni ja surus ennast wallatult rõõmul tema wastu.

Kui nad restorani wäikesse kabinetti astusiwad, milles nad harilikult ifka õhtud mööda saatsiwad, tohkusiwad nad, sest seal oli teisi ees.

Nende harilikudel kohtadel, Türgi diwanil, istusiwad kaks ohwitseri.

Need oliwad kaks Arthuri endist tuttawat.

Misfugune meeldimatus!

Kohe tunnepad nad Arthuri ära ja teretawad teda. Pakuwad oma kohtasid Arthurile ja Emmale. Ei olnud midagi teha, waid õhtu, mis nii palju töötas, pidi nende seltsis mööda saadetama. Langensfeldeni satius nerwlikesse olekusse, kuid ometigi pidi ta oma rahulolematust warjama. Seltsimehed oliwad väga sõbralikud, armsad ja wiisakad. Jutt keerles Emma ümber. Ohwitserid oliwad õnnelikud, et nad neiuaga tuttawaks saiwad, kes teatris kõikide armuosaline oli. Arthuri wäeteenistuse kohta, mis neile väga hästi teada on, ei lausu nad sõnagi. Arthuril seisawad need laused väga hästi meeles, mis ta tuttawaks saamisel Emma kohta oli ütelnud, ja rahutult istub ta oma kohal. Aga Emma tunneb enese sarnases rõõmsas seltskonnas väga õnneliku olevat. Naer ja nali... Kui nad ära läksiwad, jäiwad lauale niisutatud lina ja kolm tühja pudelit neid leinama.

— Kas pole tore, — sofistab keegi ohwitser Langensfeldenile läwe peal.

— Pease jällenägemiseni preili, — jätawad ohwitserid jumalaga ja suudlewad Emma kätt.

Sellest päewast algades ei maitseunud Arthurile enam selle restorani söögid. Peale selle olla restoran teatrist väga kaugel.

Ja ta otfis teise, meeldiwama...

9.

Emma ei efsinud. See oli Wolf. Ta tundis Emma ja Langensfeldeni väga hästi ära, aga temal ei olnud wähematki tahtmist Grünhaini tutvust, mis temale nii palju muret, tusta ja südamewalu oli tei-

nud, uuendada; seda tutvust, mis tema ideaalseid ilmawaateid rütwetas, ja — pealegi oli tema praegune seisuford niisugune, et ta iga tutvuse eest kõrwale hoidis. Sellestama hea põhjuse pärast ruttasgi ta nii kiirelt edasi.

Teda ajas õnnetus taga ja sellepärast ei usalbanud ta elus enam midagi.

Kui ta Grünhainis juwise hooaja lõpetas, siis tegi ta talwise hooaja peale warstigi lepingu ja tema lähem tulewit oli kindlustatud. Ta jai niisama ruttu koha, nagu temal tema kunstnikutegevuse ajal kõik korda oli läinud. Oma endise kooliõpetaja soovitusel, kellega ta tutvust alal hoidis, jai ta esimeste osade täitjaks kutsunud. Saatus naeratas temale wastu ja kõik läks hästi.

Talwise hooaja lõpu eel wõttis ta paariks päewaks omale puhkuseaega ja läks agendi juurde, kus teda soowitati. Teisi ei olnud kedagi, ja nii wõis ta oma soowisid wabalt awaldada ning soowitust näidata.

Wäike isand, mustade filmade ja mustade kõharaate juukstega, Brembergi teatri direktor Niese, otfis juust sarnast noort näitlejat — ja weerand tunni pärast oliwad kaubad koos.

Rõõmsal ärewusel kirjutas Wolf pikale paragrahwidereale alla, sest tema filmas oli ainult ühel paragrahwil wäärtust, ja see oli — „esimesed karakterlised osad.“ Mis läksiwad temale trahwid, lepingu murdmine wõi muud sarnased asjad korda! Nüüd wõis tema oma tulewikule julgelt filma waadata, au ja kuulsust kätte saada, leping oli ju taskus. Süda kufjus õnne pärast korralt, kui ta trepist alla tuli ja woorimehe peale istus, keda ta oma õnne täheksisse ustudes, wotama oli jätnud.

Korraga muutus aga kõik teisiti, kui tema oli arendanud.

Ta oli õnnelik, kui Grünhainis juwine hooaeg lõppes, ta oli sammu kõrwale astunud, olgugi tühise sammu — sellelt teelt, mida ta omale ette oli määranud — selle asemel, et kogu oma mõistust ja energiat ainult oma kunstile pühendada, oli ta armastuseisuhustesse uppunud, seda ei tohtinud enam ette tulla! Kannatamatalt ja tegevuse järele janunewalt ruttas ta Dembergi. Sellele linnatehele polnud aga tema õnaestamine mitte ette kirjutatud.

Isand Niese oli sarnane entrepreneur (Jumalale tänu, et neid meie päewil enam ette ei tule), kes ettewaatuse tõttu omale tagawara-näitlejaid palkasiwad. Peale Wolffi oli temal weel keegi teine sarnaste osade kujutaja kaubeldud. See oli terawa ninaga ja õiete koomikaliste näojoontega. Tema naine pidi nõndanimetatud „naivosafid“ kujutama. Ja kui abielupaar kolm päewa enne Wolffi Dembergi jõudis, siis nähti, et see naisterahwas õige ilus ja armas oli. Entrepreneur kufjus mälemad oma juurde, et katsed teha, mille üle ta väga uudishimulik oli. Wäga, väga uudishimulik. Need katsed pidiwad mitte aga katsed olema, waid otstustajad kas selle intelligent daame abikaasa wõi Wolffi saatust üle. Wolf ei teadnud midagi sellest äikejepilwest waid „trummeldas“ jaa-mas õige hästi. (Särgneb.)

Ülewaade.

San Francisco. Laupäeval, 26. veebruaril kanti siinse Cesti seltsi piduõhtul M. Gorki „Põhjas“ N. Freibergi juhatusel ette. Mis etteandmisesse puutus, siis oli see asjaarmastajate seisukohalt waadates täieste rahuldaw ja üks kõige enam kordalääninud mängudest, mida noor näitefeltskond kunagi ette on andnud. Näitefeltskonnas näitab häid jõudusid olemat ja juhatus kindlates kätes. Ojade jaotus nähti ka hästi õnnestanud olemat ja mängijad olivad oma ojabesse tungida suutnud. Oli kohtasid, kus pidi uskuma, et meil tõeste elukutseliste kunstnikkudega tegemist on, aga mitte asjaarmastajatega. Sga liikumine ja miimika oli õigel kohal, wälja rääkimine selge ja keelelifelst puhas, kottumäng ladus: kõik see awalbades publikumi peale head mõju. Pidust ojawõtmise oli elaw. Palju oli weneelasi, poolalaid, lätlasi ja juuwendasid joomlasi. Kõik olivad mänguga rahul ja püüdnud mängu lõpul üks-eise wõidu näitlejate kaja suruda.

P. S.

— San Francisco Cesti näitejuht ja näitefeltskonna elukutsujaja hr. N. Freiberg on kohaliku teatritekooli (Dramatic-school) õhtukursustele astunud, et oma teadmist ülekandmiseks näitelawalistes tegewuses äiendada.

P. S.

Italiast. Leonid Andrejewi „Anathema“ tuleb lähemal ajal Milano draamateatris etendusele. Kui see näidend ennast läbi suudab läika, siis tahetawat ka tema „Mustad masked“ ette kanda.

Miaast. Saksa teatri defitsit olla selle hooaja jooksul „Djm. W.“ teatel umbes 70.000 rbl. juur. Seba oli oodata. Sest wiimajel ajal oli Miia Saksa teatris palju õõruniisi, ipeäraniisi sellest ajast peale, kui uus direktor ametisse astus. Paljud head jõud lahkusiwad teatrist. Uue direktori reformid mõjusiwad aga kurwalt sissejuleku peale, ja nüüd loeme: nende uuenbuste tagajärgebel on teater 70.000 rbl. defitsiti saanud. Sgal juhtumisel on senine Miia Saksa teater üks esimestest teatritest olnud. Sinaakuuljused on tema näitepörandal ette astunud ja üleüldiselt kanti kunsti eest hästi hoolt, mille tõttu ka nimetatud teater alati defitsibiga on töötanud. Siiski kattis kohalikelstlõnd ühes linnawalitsusega hea meelega kulufid; ometi nii suur ei ole defitsit kunagi olnud kui tänawu: ja et uus direktor ka toetajate ringkonnas lõhet tegi, siis on tõeste küsitaw, tubas tulewikus seltskond farnase asjaajamise peale waatab!

lex.

— Cestulewal juwel plaanitatasse Miias laulupidu toime panna. Juba aasta eest hakati ajalehtedes selleks kihutustööd tegema. Rahwa hulgas oli eiste juurt kaastunnet märgata. Peale 300 koori andsiwad üles, kes pidust oja tahawad wõtta. Kuid siis pöörati asjale teine lehekül. Rahempoolsele lehed hakkasiwad pidu wastu kirjutama. Põhjuselst oli see asjaolu, et laulupidu poliitikalise eesmärgiga toime panna tahetasse. Toimekonna soowits, mille eesotsias tuntud rahwuslane Weinberg seisas, on pidu Walti kubermangude 200-aastase Wenemaa külge liitmise mälestuseks tora feadu. Rahwa seas hakkas leigus pidu wastu maad wõtma. Koorid hakkasiwad ennast üksteise järel ära üttema. 350. koorist jäi ainult mõnisteistkümmeend järele, kes pidu toimepanekust osa wõtta soowiwad. Misja püüab ainult „Rihgas Wwise“ (lätlaste „Samaa“) õhtutada, kuid tema mõju rahwa seas on silutene. Ka Miia linnawalitsus näitab ettewõtet kõigest hingest toetawat. Suur summa raha ja suur tükk maad on tema poolt lubatud. Kuid mis wõib see näputäis koorisid ära teha, selledest suurem hulk weel ifegi Miia puhwetikoorige on?

„M. Rab.“

— Siin pandasse rahwuswaheline päewapildi näitus toime ja ülesandmisi wõetasse kuni 15. aprillini järgmise adressi all wastu: Hr. Arthur Kurz Ce Worchardi firma juures Miias, Walli uul. nr. 10. Näitus, millest paljud oma ja wäljamaa tähtsamad päewapildikunstnikud osa wõtawad, pandasse Miia kunstiselseli saalis 15. juulist kuni 15. septemb-

rini toime. Wäljamaalt on muu seas üles antud Inglise asjaarmastajate päewapiltkude ühijute „Linked ring“ poolt suurem kogu päewapilta, niisama ka Dresdeni fotografiastelseli poolt, peale selle Mitthenisti, Hamburisti ja mujalt. Üs-hindabeks paremate tööde eest antasse diplomisid, kulds, hõbe- ja brongsmedaljefid.

Taruft. „Wanemuises“ mängitasse G. Wiedi satyrlilist naljamängu „2X2=5“. See on ütlemata huwitaw toode ja mängiti Saksamaal ülenitewat juwel sajandest korrad „Wäikeses teatris“. — Nimetatud naljamäng on ka „Cesti teatri“ tulewase hooaja repertoiri määratud. Dotame tiiki kirjeldust ja arwustust.

Pärnuft. Üleskutse. Pärnu Cesti Kooliselselst kawatses ühes Pärnu Karstufeselselstiga käesolewa aasta juulikuul algul Pärnu maakonna laulupidu toime panna, ees-kawasse Tallinna laulupidu laulusid wõttes.

Seba mõtet awalbades kutsume kõiki Tallinna laulupidust ojawõttjaid Pärnumaa laulukoorigid üles ennast ka Pärnumaa laulupidus lahkestes üles andma, ühtlasi ka soowisid ja näpu-näiteid selle kohta awalbama, millal laulupidupäew maakoorige seijupaigast kõige sündsam oleks. Laulukoorigele kasutatasse raudteel sõiduhinna alandust muretseba. Laulupidu puhas sissetulek lahkestes Pärnu Cesti Kooliselseli eelgümnaasiumi heaks, millel terve maakonna kohta haridusline tähtsus on.

Et Tallinna laulupidus käiteõpitud laulude torbamine juuremat waeua ei sünnita, tegelaste sõit kergeandud ja lühike ja pidu otstarbe kaunis, siis julgeme loota, et kõik need Pärnumaa laulukoorigid, kes Tallinna laulupidust oja wõtawad, ka Pärnu laulupidule ilmumata ei jäta. Ülesandmistega palume lahkestes Pärnu Cesti Kooliselseli eesiseijuse poole pöörata.

Rohket ojawõtmist ja wastukaja lootes Pärnu Cesti Kooliselseli eesiseijus.

P. S. Palume ka teisi lehtesid jeda üleskutset lahkestes ära trükkiba.

Waiwarast. Üleskutse. Et laul ja muusika juba nende enesetegi pärasit ilus asi on, sellega olete ju ometegi nõus? Kaks torba ilus on ta siis, kui peale nende otjekoheje mõju ka weel kaudselt head teha saab. Kolm torba ilus, kui see heategu koguni kaks torba torbuda wõib. Ja jeda kõik ühe waeuanagemise juures. Siig palju ju meie wist head teha ega õppida ka ei suuba..

Weil on Tallinna laulupidu noobid käes ja harjutamine täies hoos — ja kui torb nende etteandmijel kümmele tuhanded filmad sarama löwad: kas see ei ole ilus? Ja kui niisama ühe hoobiga ka siis Tallinna teatrilis nurgatüwi andatasse paigale laulba — kas see ei ole kaks torba ilus? Waiwara seltskond ehitab omale ka „Wanemuisset“. Pähele peale kingituste ja hinnata: töö ka weel tuhanded wiisteistkümmend maksma. Juba on seinad ülewal, katus peal, atnad ees ja muud — aga puudub weel palj. Kui nüüd kohaliku maakonna lauljad ja mängijad 11. juulil s. a. Waiwarasse tuleksiwad — sellega oleks wõimalikust tehtud Mutaguse maakonnakontseriti toime panna! Siis saaks leek, mis Tallinnas põlema süüdati, ka kobusolijate rinnasse kantud, sest kõik ju sinna minna ei saa. Ja teiseks aitoksiwad nimetatud seltsimajale ka weel katuseharja peale laulba: kas see ei oleks kolm torba ilus?!

Palume austatud Mutaguse lauljad ja mängijad, kes soowisiwad asja toetada, Waiwara Karstufeselselstisile „Külwajale“, kui asjaeestõrtjale, endid lahkestes üles anda. Laulu- ja mängutükid saatsiwad kõik Tallinna laulupidu omad olesma. Misjugaused just nimelt, sellest teatame ülesandjatele hiljem.

Kõige aususega

Waiwara karstufeselseli „Külwaja“ nimel Eestseisus.

N. B. Palume teisi lehti jeda üleskutset ka ära trükkiba.

Unijatt. Siin otustati Tallina teatri „Estonia“ ojaühisuse liikmets hatata ja osatähtsed joetada.

Tallinnast. Cesti teatri „Estonia“ ojaühisuse nõukogu koosolek peeti pühapäeval 21. sept. ära. Koosolekule oli ka ojaühisuse liikmeid ja mõbraid kutsutud. Peeti selle üle aru, tubas nõukogu poolt plaanitud linna maja-majast läbitõimist ja kõiki majapeeremeid ning ka üüritu osatähte omandamisele kutsumist korda saata. Nõukogu on selleks iseäralised raamatud trükkida lastud, milles kohustuse lehed on kuhu need oma nime alla kirjutavad, kes osatähti soovivad muretseda. Vinn on väiketesse jaostondadesse jagatud, kes soovib, saab kohustusraamatu, ühe teatud jaostonna multtsate ja majanumbrite nimekirjaga ning volituse, et ta osatähtede ostmise kohustusi alla võib lasta kirjutada. Nõukogu kavatseb selles asjas kiiret heats ja paljud koosolijad võtavad enesetele jaostonna maršruti ja kohustusraamatu. Lähematel päevadel ilmub selles asjas ojaühisuse poolt üleskutsute ja lähem seletus.

— Cesti kunstiseltsi peakoosolek peeti pühapäeval 21. märtsil kell 1/27 õhtul Suurel Tartu maanteel ära. Päevakorra tähtsamaks punktiks oli põhjustaja muutmise. Peale muude, vähem tähtsate paranduste, kaotati muudetud põhjustaja wahetegewate ja kaastegewate liikmete wahel ära. See wahetegewate seni nii mõndagi kunstisõpra seltsi eemale; see on ka arusaadav, sest et selts omal ajal tema ajutajate poolt peaaegu täiesti kunstieltsiks oli tehtud teha, nii et kaastegewatel liikmetel palju ülemist ei jäänud. Muudetud põhjustaja järele oleksid kõik seltsilised ühe õiguslikud. Järgneval läbirääkimisel seltsi eestwõttel toimepandama pildinäituse üle, mis septembrikuul Cesti Põlmeestel seltsi näitusega ühel ajal ära peetaks. Cestseisus teatas, et ülesandmist mitmelt poolt tulnud, näituseks Wene-maast ja isegi Amerikast. — Luets kirjatoometajaks waliti hr. Kiwi asemel, kes aega ei arwanud leidma tulewikus neid kohuseid täita, hr. Mühlberg, kuna herra Kiwi seltsi sellekohase ettepaneku peale kuni järgiseni, mil seltsi aasta täis saab, ametlikult sekretäriks edasi jääb.

Ühtlasi harutati muuseumi küsimust. Nagu teada, on Dr. Köhler paar oma unustamata onu maalitud pilti Cesti Kunstieltsile kinkinud — kawatsetama muuseumi ehteks; juba sellega üksi oletaks muuseumile ilus algus tehtud. Mis muuseumi ruumidesse puutub, siis olewat loota, et linnawalitsus tulewikus kunstitempli asutamiseks oma awitama kae wälja sirutab; seni aga kutsud Kunstieltsi eraruumidega läbi ajada.

„Tallinna Teataja“.

— Oma lugejate tähelepanemist juhime pühapäeval, 28. sept. kell 1/29 õhtul „Lootuses“ toimepandama piduõhtu peale, mis waesemate muusikaõpilaste heats, kes oma õperaha maksta ei suuda — kontserdi-, näitemängu- ja tantsuõhuga korraldatakse. Tegelasena wõtawad osa: kunstilauljanna prl. Jacobson, Peterburist. tenorilaulja J. Sällit, Narwast, wiilikuntnit J. Kottas, hr. Willems Klaaweril; näitlejatena prl. Peetson, hr. Ruusmann, herra Kottase õpilased ja teised. Otto Herrmanni kaas mängu Klaaweril. Kes muusikaetendusele wahegi kaasa tunneb, see wingu pühapäeval „Lootusesse“. Juba tuumata eestawa enese päraft makjab kuulama minna.

— Tsenjuri teelb. Hr. P. Binna algupäraline 3- waatusline näitemäng „Rüüstajad“ on illema trükmaltisuse poolt mängimiseks arasteelatud. „Rüüstajad“ kujutab 1905. a. mõisate põletamist. — Nagu kuuleme tahta hr. P. Binna Peterburisise sõita ja uue palwe sisse anda, et „Rüüstajate“ ette kandeks luba saada.

— Salgrattasõitjate selts „Kalew“ on a 1909. rohkem tegewust awaldanud kui enne seda. Seltsil oli oma liumäl, millest wäga elawalt osa wõeti. Wandi wõidujooks- mised toime ja jaadeti seltsi poolt üks kiige Peterburisise ille- wenemaalistele wõidujooksmistele. Seltsil oliwad oma turnijate, weere- ja biljardimängu osatonnad. Suwel pandi jalapalli- mängusid toime jne. Wiimasel peatooolekul määrati käes- olewats aastats seltsi tegewuse laiendamise peale kuni 700 rubla krediti. — Suwel pandakse tahed ujumisekursused toime, ühed linna all, teised Pirital. Stearants tahetaks tehaharjuust ja

— tarastusi wabas õhus ette wõtta. Muretsetakse jõudmise jaoks 2 paati ja 3 jüstak (wene); pandakse Muru-Tõnise ja palli- mängusid toime ja wõetakse wäljasõituseid Tallinna ümbrus- esse ja saarte reale ette. Ühes „Walwajaga“ sõidetakse pühade ajal Soome. Teatrimaja „Estonia“ osatähtsed on 275 rbl. eest muretsjetud. Põhjustaja laiendatakse, seltsile antakse nimets „Joutarastuse- ja spordielts Kalew“.

— Pühapäeval, 28. sept. p., mängitakse „Cesti teat- ris“ neljat korda huwitawat komöödiat „Salataubawedajad“. Nimetatud tükki mängitakse wiimist korda sel hooajal, sellepäraft ärgu jäägu teegi hiljats!

— Kolmapäeval, 31. sept. p. on hr. Paul Binna benefiz. Mängitakse A. C. Brachvogeli „Marzijsi“. Täiti üle on pikem seletus tänases numbris. Piletite eelmüük on, nagu harilikult, Kraemanni ja Olbrei muusikariistade kaup- luses. Soowime rohket osawõimist!

— Laupäeval, 3. apr., mängitakse teist korda R. Wosli kurbmängu „Ewat“. Ruumi puuduse päraft pidi „Ewa“ arwustus seakord wälja jääma. Järgmises numbris „Ewa“ ettekande kohta pikemalt.

— Pühapäeval, 4. apr., kantakse „Õbus talupoeg“ tahelseteliskümnendat korda ette.

— Kolmapäeval, 7. apr., on hr. T. Altermanni be- nefiz. Hr. Altermann on oma benefiziks B. Schawi näitemängu „Kuradi õpilase“ wäja walinud. Witte Sudermanni „Soodoma hukatus“ uagu efektsombel minewases numbris teatasime. Täiti üle, pikemalt järgmises numbris.

Tähendame praegu ainult seda, et see ajalooline komöödia 3- waatuses, 6- pildis on ja Amerika 1777. a. wabadusesõja ajast. B. Schawi tööd on õige rasked ja esimeft korda näeme meie wast kolmapäeval, 7. aprillil „Kuradi õpilast“ kui rän- gemat toodet.

Toimetusele saadetud raamatud.

Kirikulaulja. Salmimõõdule seatud õigeusu kirikulau- luwiisid sõnabega. Seadnud ja kogunud pr. P. Sarebei. Esimene anne Tallinnas 1910. a. Trükitud August Mich- wihi trükitojas. Sind 15 kop. 24 lht. (16×24).

J. K. Helsingis. Saatsime, mis soowisite, teatage, kui kätte saite ja missuguseid sammusid astuda mõtlete.

J. M—f. Zürichis. Eks saatke midagi näha, kui kõl bab tarwitame healmeel. Leht läks, nagu soowisite. A. S—k. Pärnus. Saatke mõnda näha, küll siis mõndagi otustada wõime. Saatke meile wanast „Endla“ ajaloo kirjeldusest wäljalõige ja awalda pikemalt uue ehitusekawade, plaanide, nende joonistuste, ehi- tusekäigu jne. üle pikemalt ja laiemalt.

J. K—sk. Siin. Kahjuks ei saa meie neid wiisisid tarwitada, sest „Näitelawa“ kirjastusel sarnaseid näi- dendisi ei ilmu. Kui wahest „Pandorini“ saadaksite ehk „Lootusesse“, kus sarnaseid näidendisi ette kantakse.

Eesti teater „Estonias“

Pühapäeval, 28. märtsil

Arthur Dinteri esimese auhinnaga kroonitud 4-waatusline komöödia

„Salakaubawedajad“

wiimast korda.

Hakatus kell 8 õhtul.

Kolmapäeval, 31. märtsil 1910. a.

Esimese näitejuhi ja näitleja

Paul Pinna

tuluõhtu.

Esimest korda

A. Brachvogeli 6-pildiline ajalooline kurbmäng

„Narziss.“

Prantsuse kuninga Ludwig XV. ajast.

Näitejuht Paul Pinna.

Uued parukad ja kostümid rococo stiilis.

Hakatus kell 9 õhtul.

Peasetähtede ja eeskawade eelmüük Kraemann ja Olbrei muusikariistade kaupluses.

Teatus.

Kolmapäeval, 7. aprillil s. a.

teise näitejuhi ja näitleja

Theodor Altermanni

tuluõhtu.

Esimest korda

Bernhard Shaw 3-waatusline 6-pildiline ajalooline komöödia

„Kuradi ☼ ☼ ☼ ☼ koolipoiss.“

1777. a. Amerika wabaduse sõja ajast.

Metropol.

Uudis!

lõmbejõud — Jardin d'Hiner.

Igaõhtused etendused uute kohale kutsutud esimese klassi internatsionalartistide (26 inim.) poolt.

Esimest korda Tallinnas

Fred Walter algupäraline Saksa humorist, kes wäljamaal suurt kiitust on leidnud.

Orlow ja Shukow

ainult lühikeseks ajaks kui Wene kuulsamad duettistid, kes Peterburi variéte-teatrites suurepäraliste tagajärgedega ja wõistlusest wäljaseiswalt üles on astunud.

Sareffis (1. naister. ja 1. meester.) mitmesuguste muusikariistade peal üle ilma tuntud virtuos.

Fravelos

(1 naiste- ja 1 meesterahwas) phänomenal salajõud ja suurepäralised equilibristid.

M-lle Delarmes

Prantsuse kuulsam tantsijanna ja laulj. (soubrette.)

M-lle de l'Hiner

Publikumi armuosaline.

Vallon

F a t a m o r g a n a
Elektrifantasiaalne
illusion.

M-lle Darso

Kunstjoonistaja wärideta ja pliatsita.

M-lle Dugen ☼ M-lle Levandia

Tyrol'i duettistid

(1 naiste- ja 1 meesterahwas)
Suurepäralised ettekanded jne., jne., jne.
Programmides lähemalt. Pääsetähtede hinnad harilikud.

Hakatus igal õhtul kell 9.

Peale etendust suur kunstnikkude cabaret.
Regisseur Michalini.

„Lootuse“ saalis

Pühapäeval, 28. ikp.

kontserti- ja näitemänguõhtu.

Lõpuks tants.

Hakatus kell 1/2 9 õhtul, lõpp kell 3 öösel.

Peasetähed: 1 rbl., 80, 65, 50 ja 35 kop.
Tantsuks 50 ja 30 kop.

Eelmüük Kraemann ja Olbrei juures.
kontsertiõhtul kell 6 kassas.

Lähemalt müürilehtedel.

Uus

delikates

piimaainetekauplus

Suurel Tartumaant. nr. 8.

Soovitan oma tagavarast Schweitzi, Hollandi, Odomer ja Brautjuse

juustufortifid.

Lana- ja Pariisi-köögiwõid

Iga seltsi piima oma piimatalitusest. Rosentowo steriiseeritud piim ja koorejuust.

Kohwi-, wahu- ja pressitud hapu koort.

Konserwid, kilud, sardinid, tsitronid, apelsinid jne.

Näitusel mitmed I ja II auhinna saanud.

Suurel Tartu maanteel nr. 8. J. Jõhwikas.

Lugijad,

kelle tellimise-aeg lõppeb palume tellimise uuendustega

rutata,

wastasel korral jääb lehe saatmises wahet.

Aupaklikult

„Näitelawa“ toimetus.

„Näitelawa“

tellimisi ja kuulutusi wõtawad wastu ning müüwad üksikuid numbrid:

Tallinnas

U. Busch'i raamatukauplus	Harju ja Käärtli uulitsa nurgal.
Bloomppuu	Harju uulitsal.
Rubin'i	Harju uulitsal.
Kuusti'u	Harju uulitsal.
Pihlaka	Suurel Karja uulitsal.
Pihlaka	Wiru uulitsal.
Esbergi	Suure Karja uulitsal.
Esbergi	Wiru uulitsal.
Poolispetajate	Kunne uulitsal.
Ufer'i	Kunne uulitsal.
Saluberg'i	Kullaseppa uulitsal.
Pettai raamatukauplus	Baltiski maanteel.
Enfelberg'i	Baltiski maanteel.
Schneider'i	Narwa maanteel.
Schneider'i	Tartu maanteel.
Kuusti'u	Tartumaanteel.
Waldbmann'i kauplus	Wladimiri uulitsal.
Panjen'i	Viwalaia ja Tatarsti uul. nurgal.
Rosenberg'i raamatukaupl.	Wäissel Tartumaanteel.
Rubin'i	Uuel turul.
Sihna	Narwa maanteel.
Zuiff'i	Suurel Pärnu maanteel.
Müllersdorf'i	Suurel Pärnu maanteel.
Baltiskis: Mirme raamatukauplus	

Narwas:	Raha raamatukauplus
	Fraudorf'i
Natweres:	Erna
	Priimanni
Paides:	Seidelberg'i
Lehtses:	Pinzenberg'i
Lapal:	Lutt'i
Niias:	Kalini'i
Tartus:	Kaarna
	Esöör'i
	Podtimehe
	Zirki
	Vibliku
Pärnus:	Kling'a
	Karu
Peterburis:	Uhiselu
	Kõbbari
Mõisakülas:	Luit'i
Wõrus:	Karlson'i
	Paju
Kurejaares:	Liitwi
Walgas:	Karlson'i
Wiljandis:	Reewits'a
	Pöökese
Kroonlinnas:	Wetto
Saapsalus:	Koppeli

Курляндская 1.

Офицерская 5. Мъщанская 22.

Б. Екатеринская 5.

Natural wiinamarja wiinad,
C. K. K. Suurwirsti Nikolai Nikolajewitschi
aedades.

Ladu **J. Muiskneek'i** juures,
Tallinnas, Kuninga uul. nurgal nr. 2/15.
Telefon nr. 213.

Loonulifud (natural) magusad walged | 1 t. 65 f.
" punased | 1/2 t. 35 f.
" | 1/4 t. 20 f.

Portwein | 1 toop 85 f., 3/4 t. 60 f.,
Madeira | 1/2 toopi 45 f., 1/4 t. 25 f.

Walge wein | 1/4 pange 160 f.
Punane wein | ilma nõuta.

Igapäew wärsket oma tehases praetud

☐☐ kohwi, linnasekohwi ja figurid. ☐☐

**Pesupaelu, broderie ja siidi-
pitsisid**

foowitab odawate hindadega

A. Lintsovi moodikauplus

Sarju uul. nr. 38.

Kes ei peaks weel tundma

? Markus Josselow'i ?

eht teadma, et

Tallinnas,
Suurel Karja uul. nr. 13

on

Londoni magasin,

kus ainult häid ja kaua wastupidawaid naiste- ja meesterahwa walmidriideid saada wõib, mis hästi passiwad; heast riidest, moodja karwaga, tugew töd, ilus wäljanägemine; pealegi weel imeodawat hinnad, wiisakas teenimine ja lahke wastutulek.

Tellimiste wastuwõtmine.

Suur kalewikauba jaoskond!

Kewade- ja suwepalituriet, silikonnariiet, naisterahwa jaki- ja kostümiriideid jne. ka woodiriideid ja muud.

Kõik kaubad müün odawam, kui jeda wõistlejad teha wõiwad, sest et kõik kaubad otsepeel wabrikust on jaadud ja kohe wäljamatsetama raha eest ostetud.

Palun lahkeste waatama tulla.

Sõitidele tuntud ja tutaw

Markus Josselow.

Igasuguste

kinnaste, pesu, kraede ja rinnaesiste

Spetsialmagasin.

Paul Winter,

Wiru uul nr. 24.

Paras wastus. Keegi piimahabe pilkab paljaspealst, kui ta ütleb: Imelik, et wanematel ja nürimeelsetel ifka paljad pead on.

Uga loodus näitab, et eeslite ja noorte seas kunagi paljaspäid ei leidu.

Hõbeauraha.

Kuldauraha.

Tallinna kübara-, mütsi- ja kasuka-
kauba eri-kauplus

M. Abramsohn,

Wiru uul nr. 17,

foowitab oma suurest wäljamalikust kõitfugu kübara-raid mitmetes moodides ja wärwides. Panama kübara-raid, mitmet moodi mütsisid heast riidest, mis ei pleegi. Raste mütsisid mitmetes moodides ja heast riidest. Kõik mütsid tehtakse ainult oma töös toas ja hea mütsitegija poolt. Praegu jaadub wäljamaa paelasid Panama kübarate ja madruste mütside tarwis.

Lahket wastutulemist palub kõige austusega

M. Abramsohn,

Wiru uul. nr. 17.

Palun adressi hoolega tähele panna.

See nõu. Isa (pojale): Esialt kuula hoolega järele, kas temal hästi suur kaasawara on ja siis — astu muidugi armastuse pärast abielusse!

Sihtsalk. — See on imelik, et herra Ernes nüüd ifka päew-päewalt paksemaks läheb. Millest see diete peaks tulema?

See on jii wäga lihtne. Temal on nüüd „soe pesa“ ja soojus annab tihkedust.

Hoiatus!

Et viimasel ajal meie paberossisid

„Добрый Молодец“

järeloomama on hakatud,

(Dobry Molodetz)

Pange siinolewat
wabriku märki tähele.

20 tükki 5 kop.

Добры Молодец

Ainult see on õige
paki-pilt

Добры Молодец
Ainult see on õige
paki-pilt.

hoiatame austatud kaubatarwitajaid ja palume sellepärast ostu juures meie nime hoolega tähele panna.

Ühisus „Laferme“ St. Peterburis.

Teatri kassa juures. Mis täna sel tuluõhtul
esimehe plaatsi peafetäht maksab?

- 5 rubla.
- Ja on ikka lollisid kes ostavad?
- Peaegu kõik pileetid on ära müüdnud.
- Noh, andke mulle ka siis üks peafetäht.

Peab tundma. Kohtunik: „Kudas võib
inimene nii toores olla ja oma naisele talbrituga
pähk wistata?“

Kaebtusealune: „Kas teie tunnete minu naist?“

Kohtunik: „Ei!“

Kaebtusealune: „Noh, siis ärge ka rääkige!“

==== Kõnetraat nr. 102. ====

W. D e m i n

allinnas, Wene ja Wiru uulitsa nurgal nr. 1.

Soowitab oma ladust

Teed,

kohwi,

suhkurt,

tubakat,

j a h u d,

paberossisid,

heeringaid ja

kõiksugu wirtskaupasid.

Jällemüüjatele kõigeparem ostukoht.

==== Kõnetraat nr. 102. ====

Kõnetraat nr. 346.

Minult Pika ja Waimu uul. nurga peal
olewast nr. 43/2

C. L. Kymmeli

õllelabust, mille pidaja hr. C. Hanson on, saab head

Saazer- | Bräu
Spaeter- |

Berliner Weisbier Münchenener

Simonadi Pilsener

Selterji Märzen

Kwasfi ja Saager-
Mödu Bairisch

Saada igast restoranist Tallinnas. Tellimisi
wõtawad kõik wiinakauplused vastu.

Pika ja Waimu uul. nurgal nr. 43/2.

☛ Kõnetraat 346. ☚

C. Hanson.

"Tere tua wa' nuabri Jürka! No, kust na nief
iad suapad kätte oled suanud?"

"Jah suapad on iad, nendega kái iffa wähemast
oma wiis uastat ä'ä. — Ega kusagilt mujalt nii iad
kuami ei jua, kui iffa

Tallinnast

Bernsteini

juurest, wuata sialt

Suurelt Karja uul. nr. 20.

Sialt suad kamasõhtalsetid, wiesnapa siare-
sid, wuorsuid kroom- ehk schewronahast ja
juapariiet." Wä aga adressi unusta

Suurelt Karja uul. nr. 20

Bernstein.

A. Winnal'i päewapildi- töökojas

Tallinnas, Niguliste uul. nr. 14,

Pärnus, Nüüli uul. nr. 49, . . .

Saapsalus, S. promenadil 132,

walmistatakse päewapildid moobstatel paberitel ja suurendu-
sed, tusch, pigment, aquarell ja õliwärvidega alati korralikult
ja ruttu.

Kunstnikkudele ja näitlejatele teatud %.

Balun adressi hästi tähele panua:
Suurelt Karja uul. nr. 2.

Parisi magasin,

Tallinnas, S. Karja uul. nr. 2,
soowitab alati suurest walikus kõige uemate
wäljamaa moodide järele walmistatud
meeste- ja naisterahwa

walmistatud riideid
ainult parematest riidesortidest, ilitoreda pas-
simijega ja oma töötoas tehtud tugewa tööga.

Balun adressi hästi tähele panua:
Suurelt Karja uul. nr. 2.

K. Kopjiowski,

Tallinnas, Kopli uul. nr. 2

soowitab kõige odawamalt Rootsi ja muude
maade granidist ning marmorist

☛ monumentisi,
ristisid ja hauakiwa,

marmorist laudu ja lettisid, tsementkiwa, kõik-
suguste ilusate ja kirjude mustritega, maja- ja
kobjapõrandate jaoks.

Igatks, kes monumentisid wõi ristisid tarwi-
tab, kütäsi enne meie juures hindasid ja kujutusi.

Kõige suurem wäljawalik eestikeelsetest näite-
mängudest on

H. Leoke'sel Wiljandis!!!

H. Leoke'se kirjastusel on üle 70 isejugust näitemängu-
raamatut trükitist ilmunud ja iihes kilema trükiwalitijuse lubaga
mängimiseks saada. Peale selle on minult weel kütide teiste
kirjastajate kulul ilmunud näitemänguragamatud kohe peale
ilmumist saada. — Seltsidele, kooliõpetajatele ja näitemän-
gude ning pidude toimepanijatele saadetakse kõige täielikum
eestikeelsete näitemängude (lastele ja täiealastele) ja uemate
paremasõuliste raamatute nimekiri (72 leh.) hinnata kätte.

Tähelepanemiseks: Isgale H. Leoke'se kirjastusel ilmu-
nud näitemängule antakse iihes etendamiseluba matjuga
mängimiseks tarwitik arw trükitud raamatuid hinnata kaaja.

== Tarwitikud käsi raamatud näitlejatele: ==

Rudas wõib näitemängijaks saada kind 10 kop.
Zuhatus näitlejatele ja näitemängude toimepanijatele.

Kind 25 kop.

Markide vastu saadetakse nimetatud raamatud soowija-
tele ilma postikuluta kätte.

Tellim. adr.: Феллинъ, H. Leoke, raamatukauplus.

o o o o o Jakob Liiv'i kirjatö d o o o o o o

Il anne,

Caulud ja lugulaulud on ilmunud.

Raamat on selles kaustas ja niifuguse paberiga, nagu esimene anne, 300 lhk. Hind lihtkõites 150 k. ilukõites 2 rubla.

Pealadu G. Pihlaka juures, Tallinnas.

Hültsid „Georgi“

ainult esimeses headuses igal pool müügil.

Suurel Karja uul. nr. 15. Rahm tähelepanemist äri aadressil: Suurel Karja uul. nr. 15.

☛ **Rutake ostmisega!** ☚

Berlini magasinis,

S. Karja uul. nr. 15,

naiste- ja meeste-
rahwaste

siigise- ja talweriiete väljamüük
igasuguste parimate hindadega.

Hulga järelejäätud siigise- ja talweriiete ning riiumi punduse pärast oma uueste valmistatud juuweriiete tarwis olen, oma äri 5-aastase teistwuse järel, otjutanud kõit naiste- ja meesterahwaste siigise- ja talwepalitud, niijama ka plüsch- ja riidejakid, wiimase moe järele, paljud siisjeostukinnaga, ära müüta, sellepärast soowitan igatsele, rikkale wõi waesele, jeda juhtumist kasulitult tarwitada, sest igatse wõib hulga raha kokku hoida.

Iga austatud ostjat palun uskuda, et minu wäljamüügi ainus tõelikt siht on oma ladu uuendada.

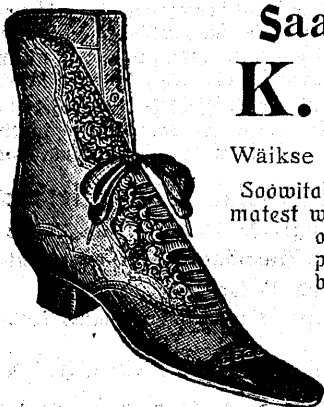
Kõige austufega

A. Taub,

Pihlaka raamatukaupluse **Berlini magasin,**
wastas.

Suurel Karja uul. nr. 15.

riigihulki ja anteha peale ikkhiha.

Saapakauplus K. Kask,

Wäikse Karja ja Sauna uul. nurgal.

Soowitab suures wäljawalikus parematest wabrikutest uueste saadud ja oma töötoas valmistatud saapaid ja kingasid. St. Peterburi gummikalossisid, head saapamääret, saapapalasisid, maniskaid, kraelsid, kaelasidemeid, traksisid, sokkisid, sukkasid, wiltlaapaid ja toakingasid jne.

Hinnad kõige odawamad. Kauba keaduse eest täielik wastutus.

Tantsuõpetaja J. Salmann,

Rõnetund kell 7—9.

Pikal uul. № 47.

Rohu- ja wärwikauplus K. Sosaar

Tallinnas, ringkonnakohtu wastas.

Kõnetraat nr. 462.

Waese inimese ohkamine. „Et üks rikas, teine waene, sellewastu ma põhjuismõttelikult ei olegi, aga et mina ikka see teine pean olema, wandafe see mulle ei meeldi.“

Paberossid:

„ADA“ 25 tüf.; 10 tüf.; 5 tüf.
15 fop. 6 fop. 3 fop.

on saada igal pool.

Nende kõrged headust palub proowida

Ühisus

„A. N. Bogdanow & Ko.“

St. Peterburis.

Werewaesuse wastu

soowitatakse Saematogen, Saanatogen, Griiningti albuminat.

Odawalt saada

Ed. Moring'i rohu- ja wärwikauplus

Suure Karja uul. nr. 14.

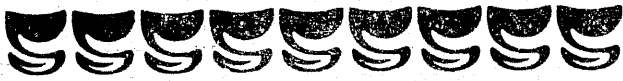
! Elektrivalgusel!

Teen oma töökojas hommikul kella 9 kuni kella 8 õhtul üles-
võtteid.

Pikal uul. nr. 49, Tallinnas,

Telefon nr. 577.

Alex. Jurich.

Ostan ja müün kõitjugu pruugitud maha-
kraami ja mööbitid ja
kõitjugu teisi asju ja kraami, kõige vähemast kuni kõige
kallimani. Kellel midagi müüta on, palun teatada
Wäitfel Tartu maant. nr. 6, pruuginud asjade poes.

J. Sommer.

Uued paberossid!

Suitsetage paberossid:

„РѢЗВУШКА“
(Reswuschka).

20 tükki 6 kop.

Headuse poolest kõigist ees.

Ühisus „Laferme“,
St. Peterburis

Uued paberossid!

A. I. Luup,

Tallinnas,

Suurel Karja uulitsal nr. 7-9.

Linase ja puuwillariide ladu.

Alati rikkalik tagawara.

Hinnad wõimalikult parajad.

J. C. Steinfels

piltide ja raamide magasin,

ennem Kullasepa uul. nüüd Kinga uul. № 1.

Soowitab suures ladus oda walt
piltisid raamidega ehk ilma raami-
deta. Oliwäripildid 20x12
w-i ilusad tööd 12 rbl. tükk.

Piltide raamimise tööd
on odawad ja head.

Postkaartide- ja päewapiltidealbumid jne.

Wah. Sepp: „Ja, armsam, meie wahel on
juur wahel.“

Kunstnik: „Misjugune wahel see on?“

Sepp: „Sina maalid piltisid, et raha saada,
mina aga ostan neid.“

Kunstnik: „Igaüks püüab ju jeda omabada,
mis temal ei ole.“

Kraemann & Olbrey

muusika- ja mänguriistadekauplus.

Tallinnas, Suurel Karj. uul. nr. 16.

Dna tehase (Teliskopli uul. nr. 20)

Klawerid, pianinod ja harmoniumid.

Muusamuti on oma- kui ka wäljamaa tähtsamate tehaste
töösid. Igaajuguseid

keel- ja puhkpillisid.

Päid Saksa ja Italia keelpillide keelefid. Auto-
matpianinod, grammofoonid ja mängutoosid.

Waatepostkaardid.

Hootisid wõib niihästi klassika- kui ka moodsa
muusika kirjandusest saada. Odawad
wäljaanded! See trükk!

Klawerite, pianinode kui ka teiste muusikariis-
tade parandus.

Töö on korralik ja odaw!

Wõttes laiali. Prohwessor on reisir ja wõõ-
rastemajas õhmajal. Õhtul oma kambri seinel pilti
waadates juhtub ta suure peegli ette ja sealst enese
nägu nähes, sõnab ta: „Imelik, minu meelest olen
ma jarnast eeslinägu juba kufagil näinud?“

Birk'i auruwärmimise ja keemikalise
puhastamise wabrik
Tallinnas, Maakri uul. № 23.
Esimene ja suurem Eestimaal.
7 kuldauraha ja „Grand Prix“ 1904—8.
w ä r w i b

Igas wärwis: willast ja poolwillast riidet, kodukoetud kangaid, meeste-, naiste- ja lasteriideid (terwelt wõi harutatult, siidipearätikuid, shallisid, pluusesid, paelasid j. n. e.)

trükkib
potisiniseid laudlinasid iga moodi roosidega (uuec toredad proowid), niisama aurutrükiga: laudlinasid, woodi-, saani-, hobuste- j. n. e. tekkisid
puhastab

Riided keemialikult: kõiksugu siidisameti-, willaseid ja poolwillaseid jne. asju, kleitisid, pluusesid, jakkisid, ülikondasid, talweasju, päewarwarjusid (warre peal), sulgi, pitsisid jne.

kardinate pesemine ■ ■ ■ ■ ■
■ ■ ■ ■ ja tulekindlaks tegemine.

Käärrib, wanutab, pressib appreteerib, raamib, dekateerib riidet kõige paremate masinate abil — täieliku wastutamise all.
Wõimalikult odawalt.
Ainus nahkade wärwimise koht Eestimaal.

I Hambakliinik

Wiru uul. nr. 7, Nikolai majas.

Wastuwõtmine fogu päewa otja.

Kunstliste hammaste labororium.

Hinnad kindlad.

Wäljalikus müümisel
Müün ja üürin kõiksugu näitemängude, diverteesementide j. n. e. õhude jaoks
= parukaid, wärwisid =
ja muud näojumestuse (grimmeerimise) tarwitusi.
Aunan õpetusi ja juhatusi näojumestuses, parukate ja wärwide pruukimises.
Woldemar Karro,
Tall. Eesti teatri „Estonia“ näojumestaja.
Abr.: Teater „Estonia“, Tallinnas

Soowitan suurest tagawarast odawate hindadega igasuguseid kirjutus- ja joonistus- tarwitusi ning abinõusid. Niisamuti on ka igasuguseid kunstitarwitusi saadawal.

Tallinnas, Harju uul. nr. 20.

Kaubamaja

G. Gutkin Tallinnas, Wiru uul.
Demini wastas.

☞ Suur ladu ☜

riideid ja kalewijortijid näitelawa sisseseadmiseks. Näituseks: wärwiliist kalewit eesriiete jaoks, kulisside riided, näitelawa põrandawaibad, mööblite üleriided igas muustris ja hinnas. Kardinat, portiéred, ja muud näitelawa ilustused. Odawamad ülikonnad teatrie garderobedele.

Peale selle suur ladu igasugusest moodifateft oma ja wäljamaa riidewabrikute willastest riidest, nagu: siidiriidet, kalewit, drappi ja cheviotti on alati suures wäljalikus saada.

Pulmade kaasawaraks iga selfi linast ja puuwillast riidet.

Uudised igapäew naiste- ja meesterahwa riidest kui ka kafukateft.

Mööbliriideid, teppihid, kardinaid, põrandariideid, magamisse- ja reilifekkiid, pleetihid, päewa- ja wihmawarjusid. Profeslor Jägeri sistemilist aluspesu.

Gummimantlid.

Kalukakaupa ja walmistehtud karwakraesid, kui ka müüfid jne. Kaubamaja **G. Gutkin.**
5 Tallinnas, Wiru uul., Demini wastas.

Suures wäljalikus

lõuendist meesterahwa kraed, manistikid ja manshetid, slipid, trakkid, kindad ja jokitid, foowitab mõisliku hinnaga.

Robert Gams,
Wiru uulitsal nr. 13.

A. Klaff

Kõnetraat nr. 218.

Alfa-Laval

koorelahutajad

on üle 850 eimese auhinna võitnud, üle 800,000 masina müüdnud.

Amerika Kus-Osborne

niidu-, lõikuse- ja riisumismasinaid, vallkettidega hobusejõulised viljapõksumasinad, Rootsi usframoteerid, aurugarniturid j. n. e.

Waga head ja idanemise-

wõimalist ristliksinaasemet

tootmist

Ernst Saar'e

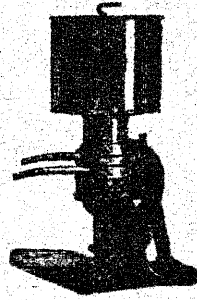
põllutööriistade- ja masinatekauplus,

Tallinnas,

Suurel Nõukraanni uul. nr. 1. Teinud ääres nr. 5.

Spordijale kasulikke teadmisi leiab iga aasta tohutu hinnata loju-kätte.

Ainult „Alfa-Laval“

ostavad need, kes teavad, mis-sugune koorelahutaja

kõige parem ja kasulikum on.

Siberis, kus iga aasta umbes 5.000.000 punda võid tehtakse, on

80% „Alfa-Laval“ koorelahutajaid töötamas ja ainult 20% teiste valmistajate. Waata piimatalituselehe nr. 39 „M...“ piimatalituse-masinate ja -riistade hinnata

„Alfa-Laval“ koorelahutajate, piimataliuse-masinate ja -riistade hinnakirjad saadetakse soovijatele igal ajal maksuta kätte.

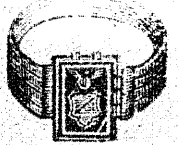
Kaubamaja „Alfa-Nobel“

Peterburis, Omskis, Warssawis ja Odessa

Uhe Schweitzi uuriwabrik

Aralõpetamise tõru läks mul korra seati suuremat ja muu uuriid. Kuid see ja sellepärast on mul võimalik kõigi neid uuriid alla wabreitu hindasid wälja müüa. Kõik uuriid ja kellad saavad enne wäljamüümist oma töötoas läbi waadatud ja kõik dieti wälja proowitud. Wastutus iga uuri ja kella eest uelja aasta peale. Kes ei usu, wõigu ise waatama, ja kellel see kaugel elamise pärast wõimeta on, need wõiwad julgesti wõtta kaudu midagi proowits tellida, sest

„oma film on kuningas“

Wõimata on ladus alati suure wäljawalitus igejugu kuld- (56 pr.) ja hõbe (84 pr.) asju saadaval.

Kõige austuiga **L. Pirowitschi**

uurideladu Wiru uul. nr. 21, Tallinnas.

Abreis-kiht- ja rahakirjade jaoks: Л. Пировичъ, Глиняная ул. № 21, г. Ревель.

Межевой инжжеръ

Принимаетъ землеустроительныя работы; землемѣрныя, таксаціонныя, лѣсоустроительныя, меліорационныя, ввездные образцовыя хозяйства, изготовленіе плановъ и исполненіе разныхъ чертежныхъ работъ.

Пріемъ отъ 8—10 утра Вышг. бульваръ № 13 и отъ 11—3 попол. Систернская № 1.

Maamõõtja insener

Wõtab oma peale maade korralduse tööd, nagu: maamõõtmise, hindamine, metjalorraldamine, eestujalutuse kohtade kirjeldamine, soode kuimatamine, taartide walmistamine, ajalojaste taluhoonete eel- arved, plaanid jne. Annab asjatundlikka seletust kõigis maade korraldamise asjus. Peale selle wõetakse kõiguga teanistuse tööd walmistada.

Kõnetunnid tella 8—10 hommikul Toom promenaadil nr. 13. põllupanga wastas ja peale lõunat tella 4—5 Minne uul. nr. 1.

Ingen. Landmesser

Übernimmt Arbeiten, wie z. B.: Wirtschaftseinrichtung, Vermessungen, Bonitierungen, Forsteinrichtungen, Meliorationen, Einführung von Musterwirtschaften, Anfertigung von Plänen und Ausführung verschiedener Zeichenarbeiten.

Empfang von 8—10 Uhr vormittags Dom-Promenade No. 13 u. 4—5 Uhr nachmittags Süsternstrasse No. 1.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR